

Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΤΗΣ «ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ» ΚΑΙ ΤΟΥ «ΤΖΙΧΑΝΤ»

ΜΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ [1]

Συγγραφέας: Caner Taslaman

Ο σκοπός αυτού του άρθρου είναι να δείξει τα προβλήματα που προκύπτουν από τη χρήση των εννοιών «τρομοκρατία» και «τζιχάντ» ως ρητορική και το πως οι ρητορικές αυτές εμποδίζουν την οικοδόμηση επικοινωνιακής διαδικασίας μεταξύ των πολιτισμών. Στη συγκεκριμένη μελέτη, αυτό που εννοείται με τη λέξη «ρητορική» είναι η χρήση της γλώσσας με τρόπο πειστικό και με σκοπό την επίτευξη ορισμένων συμφερόντων και κυρίως πολιτικών στόχων.

Με τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου είχε επικρατήσει ένα σοβαρό κλίμα αισιοδοξίας, για το ότι είχαν αρθεί όλα τα εμπόδια μπροστά από την παγκοσμιοποίηση. Αλλά το κουτί της Πανδώρας άνοιξε στις 11 Σεπτεμβρίου 2001 και μαζί με τους δυο πύργους στην καρδιά των ΗΠΑ που θεωρούνταν ο Λεβιάθαν[2] του κόσμου γκρεμίστηκε και το κλίμα αισιοδοξίας. Μετά από αυτό το επεισόδιο άρχισαν να αναδεικνύονται ακόμη περισσότερα οι θέσεις εκείνων που ήδη αμφισβητούσαν την αισιόδοξη άποψη, εξαιτίας του Πολέμου του Κόλπου που σημειώθηκε το 1991 και υποστήριζαν την θεωρία της σύγκρουσης των πολιτισμών. Οι διενέξεις που πυροδότησε το επεισόδιο αυτό αφορούν πολλά διάφορα πεδία από τη φιλοσοφία της θρησκείας, την πολιτική φιλοσοφία, τη φιλοσοφία της γλώσσας μέχρι την ηθική και ερμηνευτική, τις διεθνείς σχέσεις και την θεωρία.

Θέλω να ξεκινήσω το άρθρο μου με ένα απόσπασμα από τα λόγια του Ντεριντά ενώ σχολίαζε τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου: «ένας φιλόσοφος πρέπει να είναι το άτομο που αναζητά ένα νέο κριτήριο προκειμένου να διακρίνει την «κατανόηση» από την «νομιμοποίηση». Ένα άτομο μπορεί να περιγράψει, να κατανοήσει και να εξηγήσει μια συγκεκριμένη αλυσίδα γεγονότων ή τους θεσμούς που οδήγησαν σε ένα πόλεμο ή την τρομοκρατία χωρίς να τους δικαιολογεί έστω και λίγο, μάλιστα καταδικάζοντας τους και επιχειρώντας να εφεύρει νέους θεσμούς στη θέση τους. Ένα άτομο μπορεί να καταδικάσει χωρίς προϋποθέσεις τις συγκεκριμένες τρομοκρατικές ενέργειες (κρατικής τρομοκρατίας ή όχι) χωρίς να παραβλέπει τους παράγοντες που τις δημιουργούν ή ακόμη και τις νομιμοποιούν» [3].

Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ «ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ» ΩΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗ

Μια έρευνα απέδειξε ότι υπάρχουν 109 διαφορετικοί ορισμοί της τρομοκρατίας. [4] Σήμερα συναντάμε πολύ συχνά εκφράσεις όπως «Ο πραγματικός ορισμός της τρομοκρατίας είναι..», «Ο πραγματικός τρομοκράτης είναι εκείνος που κάνει...», «Εκείνοι μας λένε τρομοκράτες, αλλά...». Σε όλους αυτούς τους ορισμούς η «τρομοκρατία» εκλαμβάνεται σαν μια Πλατωνική «ιδέα» και σαν αυτό που εγγυάται την «πραγματική σημασία» της λέξης [5]. Στην ουσία,

όπως έχει δείξει και ο Βίγγκενσταϊν, δεν πρέπει να ξεχάσουμε ότι η γλώσσα είναι μια συλλογή «εργαλείων» (tools) που μοιράζεται η κοινωνία και μαθαίνεται μέσα στην κοινωνία και ότι όλοι μας είμαστε κομμάτια ενός μεγάλου γλωσσικού παίγνιου[6]. Αφού κατανοήσουμε την κοινωνιολογική δομή της γλώσσας μπορούμε να διορθώσουμε τις προτάσεις μας σχετικά με τον ορισμό της τρομοκρατίας ως εξής: «οι άνθρωποι με τη λέξη τρομοκρατία εννοούν συνήθως αυτό», «Σύμφωνα με το ορισμό της FBI, τρομοκράτες είναι...» ή «Σύμφωνα με τον ορισμό της Χεζμπολάχ τρομοκράτες είναι...». Οι αυτού του είδους εκφράσεις, θα μας επιτρέψουν να συνειδητοποιήσουμε ότι οι ορισμοί της τρομοκρατίας δεν είναι αθώοι και αυτοί οι ορισμοί είναι συνδεδεμένοι με συγκεκριμένα συμφέροντα και ιδεολογίες. Όπως λέει και ο Φουκώ «Είμαστε αντιμέτωποι με την παραγωγή της πραγματικότητας μέσω εξουσίας» [7]. Ένας από τους τρόπους της χρήσης της εξουσίας ως μέσο είναι να υπαγορεύει το πως πρέπει να χρησιμοποιείται η γλώσσα.

Η έννοια της «τρομοκρατίας» ήρθε στην επικαιρότητα για πρώτη φορά κατά την Γαλλική Επανάσταση το 1789[8]. Αντίθετα με την καθημερινή χρήση της από την πλευρά μας, η έννοια «τρομοκρατία» που χρησιμοποιούνταν από τους Ιακωβίνους υποδήλωνε μια θετική σημασία διότι οι Ιακωβίνοι θεωρούσαν απαραίτητες τις βίαιες ενέργειες που διενεργούνταν και οι οποίες ονομάζονταν «τρομοκρατία» για την επίτευξη ενός ειρηνικού περιβάλλοντος. Ενώ στις ημέρες μας όπως όλοι μας γνωρίζουμε πολύ καλά η «τρομοκρατία» φέρει αρνητική σημασία. Εξαιτίας αυτής της αρνητικής σημασίας της «τρομοκρατίας» όλοι προσπαθούν να χαρακτηρίσουν τους ανταγωνιστές τους, με τους οποίους μάχονται ως «τρομοκράτες». Το γεγονός αυτό έχει σαν συνέπεια την αντίληψη ενός ατόμου ως «αγωνιστής της ελευθερίας» από ορισμένους ενώ «τρομοκράτης» από άλλους. Παραδείγματος χάρη ο ιδρυτής της Χεζμπολάχ, που από πολλούς θεωρείται τρομοκρατική οργάνωση, Φαντλάλαχ, λέει τα εξής: «δεν θεωρούμε τους εαυτούς μας ως τρομοκράτες. Διότι εμείς δεν πιστεύουμε στην τρομοκρατία. Ο πόλεμος κατά των ανθρώπων που εισέβαλλαν στα εδάφη μας δεν είναι τρομοκρατία. Εμείς θεωρούμε τους εαυτούς μας ως μουτζαχεντίν που μάχονται για τον ιερό πόλεμο» [9]. Ο Φαντλάλαχ νομιμοποιεί τις δραστηριότητες της οργάνωσης, χαρακτηρίζοντας τες ως «αγώνα για την ελευθερία».

Ενώ από την άλλη η FBI περιγράφει την τρομοκρατία ως εξής: «Τρομοκρατία είναι η παράνομη χρήση της δύναμης και της βίας κατά ατόμων ή περιουσιών, για τον εξαναγκασμό ή εκφοβισμό μιας κυβέρνησης, του συνόλου ή ενός τμήματος του άμαχου πληθυσμού με σκοπό την επίτευξη πολιτικών ή κοινωνικών στόχων[10]». Το γεγονός ότι στην περιγραφή της FBI αντί για «αθώους ανθρώπους» χρησιμοποιείται η φράση «άμαχος πληθυσμός» και δίνεται έμφαση στις δραστηριότητες κατά της κυβέρνησης(κράτους) έχει σχέση με τη θέση της FBI. Ωστόσο ιστορικά, η έννοια της τρομοκρατίας χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά κατά τη Γαλλική Επανάσταση, για να περιγράψει την τρομοκρατία που ασκούσε το κράτος. Ενώ από την άλλη οι διεθνείς συμφωνίες όπως οι Συνθήκες της Χάγης που υπογράφηκαν τέλη του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αιώνα και οι Συμβάσεις της Γενεύης που υπογράφηκαν το 1949, δείχνουν ότι και το κράτος μπορεί να αναμειχθεί σε εγκληματικές ενέργειες. Επομένως η τρομοκρατία είναι ένα ηθικό ζήτημα που απορρέει όχι από τις ταυτότητες αυτών που την ασκούν αλλά από τη φύση των μεθόδων και των θυμάτων της[11]. Η επίθεση εναντίον των αμάχων θεωρείται κακό από την άποψη της ηθικής, διότι ενώ τα στρατεύματα είναι εξοπλισμένα με ισχυρά όπλα και πυροβολικά, οι άμαχοι μπορούν να αντεπιτεθούν παρά

μόνο με τα αδύναμα και γυμνά χέρια τους. Από την άλλη, η κατάσταση πολλών στρατιωτών και ανταρτών που πολεμούν κατά των εξοπλισμένων, με υψηλή τεχνολογία, στρατευμάτων δεν διαφέρει και πολύ από εκείνη των αμάχων έναντι των στρατιωτών καθώς βρίσκονται στην ίδια ανίσχυρη και απελπιστική θέση έναντι των βομβαρδιστικών αεροσκαφών. Ο Χάμπερμας κάνει νύξη στο ηθικό ζήτημα που δημιουργεί αυτή την δυσαναλογία ως εξής: « Ωστόσο η δυσαναλογία της καταστροφικής δύναμης των τηλεχειριζόμενων, θαυμάτων σχεδιασμού και κατάλληλων για πολλαπλές χρήσεις πυραύλων στον ουρανό, με τους πρωτόγονους γενειοφόρους μάζες πολεμιστών, εξοπλισμένων με Καλάσνικοφ στη γη, παραμένει ως μια ηθικά απωθητική εικόνα»[12].

Ένα από τα ενδιαφέροντα παραδείγματα της χρήσης της έννοιας «τρομοκρατία» ως ρητορική παρατηρήθηκε στη στάση των Αμερικανών κατά των Αφγανών μουτζαχιντίν. Η Αμερική είχε κηρύξει τους Αφγανούς μουτζαχιντίν ως «ιερούς πολεμιστές» και τους είχε βοηθήσει στον αγώνα τους κατά της σοβιετικής εισβολής[13]. Αλλά όταν οι επιθέσεις των Ταλιμπάν άρχισαν να στοχεύουν την Αμερική, οι «ιεροί πολεμιστές» μεταμορφώθηκαν σε «τρομοκράτες» και έγιναν οι πρώτοι στόχοι του «αγώνα κατά της τρομοκρατίας».

Κάθε πράξη βίας δυσκολεύει ακόμη περισσότερο τη σύναψη διαλόγου μεταξύ των πλευρών, ο θάνατος κάθε άμαχου ή αθώου ανθρώπου υποκινεί το αίσθημα εκδίκησης των εθνών ή των φυλών των θυμάτων με αποτέλεσμα οι αλυσιδωτές εκδικητικές αντιδράσεις να προκαλέσουν κύματα βίας. Ο Ντεριντά λέει ότι κάθε «τρομοκρατική» ενέργεια στον κόσμο ισχυρίζεται ότι αντεπιτίθεται σαν αυτοάμυνα κατά μιας «τρομοκρατίας» που διαπράχθηκε πριν από την ίδια από το κράτος, η οποία ονομάζεται διαφορετικά από την τρομοκρατία, έχει λίγη ή πολύ αξιοπιστία και είναι κρυμμένη υπό των νομιμοποιήσεων[14]. Το ποίημα που παραθέτει στο άρθρο του ο Κόντι «Ηθική τη Τρομοκρατίας», εξετάζει με τρόπο ειρωνικό την ρητορική της έννοιας «τρομοκρατίας».

Το να ρίχνεις βόμβα είναι κακό.

Αλλά ο βομβαρδισμός είναι καλός.

Με λίγα λόγια, το νόημα της τρομοκρατίας

Εξαρτάτε από το ποιός φοράει το στέμμα της εξουσίας[15].

Ο Κόντι σημειώνει ότι το κίνητρο που κρύβεται πίσω από τις «γλωσσικές χρήσεις» που κάνουν αυτοί που ασκούν τη βία, για να νομιμοποιήσουν τις πράξεις τους εξαρτάτε από το αν οι «άλλοι» είναι «στο πλευρό» μας ή όχι[16]. Ο Αμερικανός φιλόσοφος Τόμης Κάπιταν εξηγεί πολύ ωραία τη ζημιά που προκαλεί η χρήση της τρομοκρατίας σαν ρητορική: «Η ρητορική χρησιμοποιείται στην αποσιώπηση της λογικής πολιτικής συζήτησης. Αυτοί που υπό κανονικές συνθήκες θα ρωτούσαν «γιατί;» φοβούνται μην στιγματιστούν ότι προσεγγίζουν ομαλά το θέμα της τρομοκρατίας. Ενώ αυτοί που χρησιμοποιούν την ρητορική με μαχητικό τρόπο, το κάνουν για να καταστρέψουν συνειδητά τη διαφορά μεταξύ της κριτικής προσέγγισης και της κατευναστικής προσεγγίσεις. Όσοι υποκύπτουν στη ρητορική, ενισχύουν τον κύκλο εκδίκησης και αντίποινας στηρίζοντας τις βίαιες πράξεις της δικιάς τους κυβέρνησης όχι μόνο εναντίον αυτών που έχουν εμπλακεί στις τρομοκρατικές ενέργειες αλλά και του λαού μέσα από τις τάξεις του οποίου προκύπτουν οι τρομοκράτες. Διότι και οι τρομοκράτες συνήθως είναι άμαχοι και συμβιώνουν με τους αμάχους χωρίς να τους

αναμειχθούν πολύ. Η συνέπεια ήταν η αύξηση της πολιτικά παρακινούμενης βίας-τρομοκρατίας κατά των μη στρατιωτικών στόχων υπό μια διαφορετική ονομασία, υπό τον τίτλο της «αντίποινας» ή «αντιτρομοκρατίας». Η ρητορική σχετικά με την τρομοκρατία γνωρίζει μόνο τη γλώσσα της δύναμης. Όσοι θεωρούν τους εαυτούς τους θύματα αβάσταχτων αδικιών και τους καταπιεστές τους απρόθυμους να συμβιβαστούν κάνοντας αποδεκτές υποχωρήσεις, επιχειρούν να απαντήσουν στη βία με περισσότερη βία» [17]. Έρευνα που διενεργήθηκε μεταξύ των βομβιστών αυτοκτονίας έδειξε ότι η πλειοψηφία των συγκεκριμένων δραστών έχασαν στον πόλεμο έναν συγγενή ή ένα αγαπημένο τους πρόσωπο [18]. Αυτή η έρευνα επιβεβαιώνει ότι με κάθε βίαιη ενέργεια, η παγκόσμια ειρήνη απειλείται περισσότερο καθώς οι ενέργειες αυτές ξυπνούν αλυσιδωτά συναισθήματα εκδίκησης.

Μια από τις επιβλαβείς συνέπειες της χρήσης της έννοιας της «τρομοκρατίας» για όσους χρησιμοποιούν αυτή την ρητορική είναι η διευκόλυνση της ένωσης των διαφορετικών ή και εχθρικών ομάδων στο πλαίσιο των βιαιοπραγιών και ο σχηματισμός συμμαχιών. Για παράδειγμα η Αλ Κάιντα χρησιμοποίησε το «τζιχάντ» και τις υπόλοιπες ισλαμικές έννοιες σαν ρητορική σε βάρος των Σιιτών όπως έκανε εναντίων των ΗΠΑ και διέπραξε σφαγές κατά των σιιτών στο Αφγανιστάν. Σε περίπτωση που οι Σίιτες και η Αλ Κάιντα ενωθούν υπό την επικεφαλίδα «ισλαμιστές τρομοκράτες» και η «καταπολέμηση της τρομοκρατίας» τοποθετηθεί ως αντίθετο μέτωπο, και το Ιράν το οποίο υποτίθεται ότι διαθέτει όπλα μαζικής καταστροφής αποφασίσει να τα μοιραστεί με την Αλ Κάιντα αυτό δε θα επιφέρει νέες καταστροφές σε όσους ενώνουν αυτές τις ομάδες κάτω από την ίδια επικεφαλίδα; Ωστόσο σε ότι αφορά τα πολιτικά ζητήματα, σπανίζουν τα πολιτικά θέματα πάνω στα οποία υπάρχει ταύτιση απόψεων μεταξύ των κρατών, ο πληθυσμός των οποίων αποτελείται κατά πλειοψηφία από Μουσουλμάνους. Ένα από αυτά τα σπάνια θέματα είναι η πεποίθηση ότι ο παλαιστινιακός λαός αδικείται, στο Παλαιστινιακό ζήτημα. Το να βάλουν σε ίση μοίρα τις παλαιστινιακές ομάδες που αγωνίζονται κατά του Ισραήλ, με την Αλ Κάιντα, υπό τον τίτλο «τρομοκρατών» μπορεί σε μια μεριά του κόσμου να προκαλέσει πιο έντονες αντιδράσεις κατά των Παλαιστινίων αλλά ταυτόχρονα θα εξυπηρετήσει στην αύξηση των υποστηρικτών της Αλ Κάιντα σε πολλές περιοχές του κόσμου.

Είναι ηθικά απαράδεχτο το να ζητάνε ορισμένοι την αδιαμφισβήτητη αποδοχή μιας ενέργειας ως σωστό, ταυτίζοντας την με τις έννοιες της «μάχης κατά της τρομοκρατίας» και του «τζιχάντ». Εκείνοι που ασκούν βία με ρητορικές αυτού του είδους, ισχυρίζονται ότι οι ενέργειες τους είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση. Ενώ οι αντιπαραθέσεις για το αν μια ενέργεια είναι δίκαιη ή άδικη δεν μπορούν να συγκαλυφθούν με χαρακτηρισμούς ή περιγραφή των εννιών σύμφωνα με τα συμφέροντα. Κάθε «ενέργεια» θα πρέπει να μελετηθεί ξεχωριστά από τις υπόλοιπες, με μια αναλυτική οπτική γωνιά. Είναι λάθος να βάζετε όλες τις βίαιες ενέργειες υπό τον ίδιο τίτλο, μέσα στο ίδιο χωνευτήρι, διότι η κάθε μια είναι διαφορετική από τις υπόλοιπες σε ότι αφορά τις αιτίες και τους στόχους της. Ωστόσο εκείνοι που πιστεύουν ότι αυτή η μέθοδος μπορεί να είναι αποτελεσματική στην καθοδήγηση της κοινής γνώμης, δεν πρέπει να ξεχάσουν ότι ασυνείδητα, μπορούν να αυξήσουν τον αριθμό των εχθρών.

Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ «ΤΖΙΧΑΝΤ» ΩΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗ

Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι πολλές έννοιες του Ισλάμ, και κυρίως το «τζιχάντ» έχουν χρησιμοποιηθεί ως ρητορική όπως ακριβώς η έννοια «τρομοκρατία». Αλλά σύμφωνα με τους Μουσουλμάνους υπάρχει μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στο οντολογικό καθεστώς των Κορανικών εννοιών με οντολογικό καθεστώς των εννοιών που έχουν δημιουργηθεί από ανθρώπους. Μπορούμε να προσδιορίσουμε τη σημασία της έννοιας της «τρομοκρατίας» μόνο με μια κοινωνιολογική μελέτη. Η διεξαγωγή μιας κοινωνιολογικής και ιστορικής μελέτης είναι απαραίτητη για τον εντοπισμό των σχέσεων πολιτικής- κοινωνίας καθώς και την κατανόηση της χρήσης της ισλαμικής ορολογίας. Αλλά διαφορετικά από την «τρομοκρατία», οι ισλαμικές έννοιες έχουν χρησιμοποιηθεί σε ένα κείμενο, το Κοράνιο, από την οποία μπορούμε να μάθουμε την πραγματική σημασία των συγκεκριμένων εννοιών. Μπορεί κανείς να προσπαθήσει να αποκωδικοποιήσει αυτές τις έννοιες, με μια συνεπή ερμηνευτική προσέγγιση στο κείμενο του Κορανίου. Σύμφωνα με το Ισλάμ, το Κοράνιο είναι το κείμενο μέσω του οποίου ο Θεός συνάπτει σχέση με τους ανθρώπους και το κυριότερο καθήκον του Προφήτη Μωάμεθ είναι να διαδώσει αυτό το μήνυμα στους ανθρώπους. Το Κοράνιο επειδή πηγάζει από τον Θεό είναι υπερβατικό. Αλλά η γλώσσα του, οι λέξεις και οι φράσεις του απευθύνονται στον άνθρωπο. Η υπερβατική του διάσταση αποτελεί εγγύηση για τις «πραγματικές σημασίες» των θρησκευτικών όρων. Ενώ το γεγονός ότι είναι για τους ανθρώπους καθιστά απαραίτητη μια συνεπή προσέγγιση για την κατανόηση αυτών των «πραγματικών σημασιών». Αλλά οι μελέτες αυτές δεν πρέπει να διεξάγονται χωρίς να ληφθεί υπόψη, ότι οι ανθρώπινες ερμηνείες δεν είναι ακριβείς όπως οι θείες αποκαλύψεις.

Αν και τα ανθρώπινα συμφέροντα, οι παρεξηγήσεις, οι επιδράσεις των παλιών παραδόσεων και οι πολιτικές ανάγκες είχαν σαν αποτέλεσμα την παρεξήγηση και παρερμηνεία του Κορανίου, ή και την υπερίσχυση των υπόλοιπων θρησκευτικοποιημένων πηγών (όπως τα επινοημένα χαντίθ και φετβά), το Κοράνιο συνεχίζει την ύπαρξη του ως το βιβλίο από όπου πηγάζουν οι «πραγματικές σημασίες». Παρόλο που υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, μια κοινή ιδιότητα της πλειοψηφίας των σύγχρονων μελετητών του Ισλάμ είναι ότι επικρίνουν την υπέρβαση της εξουσίας του Κορανίου από τα χαντίθ. Οι Sayyid Ahmad Khan, Muhammad Abduh, Rashid Rida, Mehmed Akif, Ahmad Amin, Tavfik Sidki, Mahmud Abu-Rayye, Muhammad Ghazali, και Fazlurrahman είναι μόνο μερικοί από αυτούς τους λογίους[19]. Ωστόσο στις ισλαμικές πηγές διαβάζουμε ότι οι επικρίσεις που ασκούνται στη σύγχρονη περίοδο είχαν ασκηθεί πολύ έντονα και στις δυο πρώτες αιώνες μετά τον θάνατο του Προφήτη. Το σημείο που πρέπει να προσέξουμε εδώ είναι ότι, το βασικό θέμα που επέκριναν αυτές οι προσωπικότητες δεν ήταν το γεγονός ότι τα λόγια του Προφήτη θεωρήθηκαν ότι είναι άνω ή ισάξια με το Κοράνι. Διότι σύμφωνα με την ισλαμική πίστη ο Προφήτης δεν λέει τίποτα που να είναι αντίθετο με το Κοράνιο. Το θέμα που επικρίνεται είναι ότι ακόμα και στα πιο γνωστά βιβλία χαντίθ που περισυλλέχτηκαν τρεις αιώνες μετά από τον θάνατο του Προφήτη, οι άνθρωποι συμπεριέλαβαν αρκετά επινοημένα χαντίθ, τυχαία, εσκεμμένα ή για πολιτικούς λόγους. (Κατά τη γνώμη μας η πιο αναμφισβήτητη απόδειξη ότι ένα χαντίθ είναι επινοημένο είναι το γεγονός ότι αντιφάσκει με το Κοράνιο). Ο μοναδικός τρόπος επίλυσης των προβλημάτων είναι, η διασαφήνιση της στάσης του Ισλάμ σε ότι αφορά τα ζητήματα όπως το τζιχάντ, ο πόλεμος και η ελευθερία πίστης, υιοθετώντας μια συνεπή ερμηνευτική προσέγγιση και εξαλείφοντας τις μεροληπτικές κορανικές ερμηνείες, τις φετβά και τα επινοημένα χαντίθ που δημιουργήθηκαν κυρίως για πολιτικούς λόγους.

Ο Χασάν Σαμπάχ και οι Ασασίνοι(12^{ος} και 13^{ος} αιώνας) είναι γνωστά παραδείγματα της ρητορικοποίησης της θρησκευτικής ορολογίας για πολιτικά συμφέροντα[20]. Πολλές περιπτώσεις, ρητορικοποίησης των θρησκευτικών ορολογιών παρατηρήθηκαν και το τελευταίο διάστημα. Κατά τη διάρκεια του πολέμου του Κόλπου, το 1991, οι ηγέτες των Μουσουλμανικών χωρών, οι οποίες πήραν μέρος στη συμμαχία υπό την ηγεσία της Αμερικής, κατά του Σαντάμ Χουσεΐν, για να νομιμοποιήσουν αυτή την ενέργεια τους είχαν πάρει φετβά από τους ιερείς[21]. Ενώ από την άλλη ο Οσάμα Μπιν Λάντεν, με τα φετβά των Μουσουλμάνων ιερέων, προέβαλε τον Πόλεμο του Κόλπου ως μια από τις αιτίες του αγώνα (τζιχάντ)που δίνει κατά της Αμερικής[22]. Τα γεγονότα αυτά είναι μόνο μερικά από τα αναρίθμητα παραδείγματα, όπου το «τζιχάντ» και οι άλλες ισλαμικές έννοιες χρησιμοποιούνται ως ρητορική. Στην πραγματικότητα, στη Μέση Ανατολή είναι πολύ δύσκολη η κήρυξη ενός πολέμου ή αγώνα χωρίς τη χρήση των ισλαμικών νομιμοποιήσεων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι από την εμφάνιση του Ισλάμ μέχρι και τις ημέρες μας, η ισλαμική θρησκεία , αποτέλεσε τον πιο σημαντικό παράγοντα της κουλτούρας της περιοχής κάθε περίοδο. Σε περίπτωση πολέμου ακόμη και οι πιο κοσμικοί άνθρωποι χρησιμοποίησαν τις θρησκευτικές έννοιες σαν ρητορική προκειμένου να αποσπάσουν τη λαϊκή στήριξη. Ο Ντέιβιντ Ραποπόρτ εξηγεί με τα εξής λόγια πως ο Σαντάμ Χουσεΐν, ο οποίος παρόλο που ήταν ένας κοσμικός ηγέτης που αγωνίζονταν κατά των φονταμενταλιστών χρησιμοποίησε το «τζιχάντ» όταν θέλησε να κινητοποιήσει τον ιρακινό λαό: «είχε απευθύνει έκκληση για τζιχάντ προκειμένου να σώσει τους ιερούς τόπους της Σαουδικής Αραβίας από τον σατανά και την εισβολή και να βγάλει τους άπιστους (Δυτικοί) από αυτά τα εδάφη. Μια έγχρωμη φωτογραφία του Χουσεΐν που τον απεικόνιζε χωρίς πουκάμισο ενώ φιλούσε τον ναό στη Μέκκα, μια άλλη που τον έδειχνε ενώ προσευχότανε, στον ιερότερο ναό του Ισλάμ, ντυμένος με στρατιωτική στολή, διαδέχονταν η μια την άλλη στο φόντο, την ώρα που διαβάζονταν η ομιλία του. Από τον Αύγουστο του 1990 που ξεκίνησε η κρίση οι θρησκευτικές αναφορές στην ρητορική που χρησιμοποιούσε έγιναν πιο έντονες. Η ειρωνεία στα γεγονότα αυτά είναι άφθονη: το ιδρυμένο από Χριστιανούς, κόμμα του Χουσεΐν είχε καταβάλλει σοβαρές προσπάθειες για να μετατρέψει το Ιράκ σε ένα κοσμικό κράτος και ο Χουσεΐν ενώ έκανε αυτές τις ομιλίες είχε μόλις ολοκληρώσει ένα αρκετά δαπανηρό πόλεμο κατά των ισλαμιστών φονταμενταλιστών»[23].

Η ΚΟΡΑΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ “ΤΖΙΧΑΝΤ”

Ο όρος «τζιχάντ» στο Κοράνιο σημαίνει «προσπαθώ, παλεύω». Ο όρος «τζιχάντ» κατέχει επίσης ψυχολογική, πνευματική και κοινωνική διάσταση. Ωστόσο και οι πόλεμοι που γίνονται στο όνομα του Θεού ονομάζονται «τζιχάντ», διότι αυτοί οι πόλεμοι περιέχουν τον αγώνα κατά του εχθρού[24]. Ένας κορανικός στίχος, στο οποίο ο όρος «τζιχάντ» χρησιμοποιείται με τη συγκεκριμένη σημασία είναι ως εξής:

«Ζωστείτε τα άρματα σας και βγείτε στον βαρύ ή ελαφρύ πόλεμο και κάντε τζιχάντ για τον Αλλάχ με τις περιουσίες και τις ζωές σας. Αυτό είναι καλύτερο για σας, αν καταλαβαίνεται»[25]. Σούρα Αλ Τέβμπε 9/41.

Στο Κοράνιο χρησιμοποιούνται και οι λέξεις «κιάλ» και «χαρμπ» για να προσδιορίσουν τον πόλεμο αλλά στα άρθρα και τα βιβλία που έχουν γραφτεί σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα η λέξη «τζιχάντ» έχει γίνει αντικείμενο πρωταρχικής σημασίας και οι πόλεμοι που έγιναν στο όνομα του Ισλάμ μελετήθηκαν συνήθως υπό αυτόν τον τίτλο. Αλλά ένας άνθρωπος που μελετά το θέμα του «πολέμου/τζιχάντ» στο Ισλάμ, πρέπει να λάβει υπόψη όλους τους στοίχους του Κορανίου, στους οποίους γίνεται αναφορά σε αυτές τις λέξεις.

Αν και τις περισσότερες φορές βρήκε διαφορετικό αντίκτυπο στην πράξη, μπορεί να ειπωθεί ότι, πολλοί άνθρωποι συμφωνούν πως οι Μουσουλμάνοι μπορούν να αγωνιστούν μόνο στους πολέμους που γίνονται για το όνομα του Θεού και δεν μπορούν να πολεμήσουν για τα δικά τους συμφέροντα. Αλλά η σημαντικότερη διαφορά προκύπτει στο θέμα αν το «τζιχάντ» είναι ένας αμυντικός πόλεμος που εφαρμόζεται από τους Μουσουλμάνους ή ένας πόλεμος κατά των μελών των υπόλοιπων θρησκειών μόνο και μόνο επειδή πιστεύουν σε μια άλλη θρησκεία. Αν λάβουμε υπόψη το Κοράνιο σαν ένα σύνολο, είναι σαφέστατο ότι τα πολεμικά εδάφια στο Κοράνιο απευθύνονται σε αυτούς που έχουν κηρύξει πόλεμο κατά των Μουσουλμάνων. Τα δυο σχετικά εδάφια είναι ως εξής:

«Πολεμήστε τους ώσπου να εξαλειφθεί η διχόνοια και υπερισχύσει η θρησκεία του Αλλάχ. Αν όμως σταματήσουν τη δράση τους τότε δεν υπάρχει έχθρα παρά μόνο κατά των τυράννων»[26]. Σούρα 2- Αλ Μπάκαρα, 193

« Εκείνους που ενάντια τους έχει κηρυχθεί πόλεμος, τους δόθηκε άδεια να πολεμήσουν, επειδή έχουν αδικηθεί. Αναμφίβολα ο Αλλάχ, έχει τη δύναμη να τους βοηθήσει»[27]. Σούρα 22- Αλ Χατζ, 39.

Όπως βλέπουμε το Κοράνιο δίνει άδεια για πόλεμο μόνο κατά των αυτών που επιτίθενται. Την ίδια άποψη έχουν και οι νομικοί το δόγματος Χαναφί και ορισμένοι νομικοί των δογμάτων Χανμπαλί και Μαλικί. Αλλά αντίθετα οι νομικοί του δόγματος Σαφιή, και υπόλοιποι νομικοί των δογμάτων Χανμπαλί και Μαλικί θεώρησαν αρκετό για κήρυξη πολέμου τον ασπασμό μιας θρησκείας εκτός του Ισλάμ[28]. Οι Σαφιή ιερείς προσπάθησαν να τεκμηριώσουν την άποψη τους σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα με το 5^ο στοίχο του 9^{ου} εδαφίου του Κορανίου.

«Και όταν περάσουν οι απαγορευμένοι μήνες(τέσσερεις συγκεκριμένοι μήνες) σκοτώστε τους ειδωλολάτρες όπου τους βρείτε, συλλάβετε τους, πολιορκήστε τους και κλείστε όλες τις διαβάσεις τους» [29]. Σούρα 9-Αλ Τάβμπε, 5.

Ενώ σε περίπτωση που αυτός ο στίχος διαβαστεί μέσα στο σύνολο του εδαφίου που αναφέρεται μπορεί να κατανοηθεί εύκολα ότι απευθύνεται σε όσους πολεμούν με τους Μουσουλμάνους και αθετούν τους όρους της συμφωνίας που είχαν συνάψει. Για να καταλάβουμε ότι η άδεια πολέμου στο συγκεκριμένο εδάφιο δεν αφορά όλους τους ανθρώπους που είναι εκτός του Ισλάμ αλλά μια συγκεκριμένη μάζα που αγωνίζονται κατά του Προφήτη και των συντρόφων του, φτάνει να διαβάσουμε το πρώτο στοίχο του εδαφίου Αλ Τέβμπε:

«Η συγκεκριμένη είναι μια σαφή προειδοποίηση από τον Αλλάχ και τον προφήτη του στους ειδωλολάτρες με τους οποίους έχετε συνάψει συμφωνία»[30]. Σούρα 9- Αλ Τέβμπε, 1.

Από τους επόμενους στοίχους του εδαφίου Αλ Τέβμπε καταλαβαίνουμε ότι τα άτομα που αναφέρονται είναι εκείνοι που πραγματοποίησαν και την πρώτη επίθεση:

12-«Αν όμως παραβιάσουν τον όρκο τους μετά τις συμφωνίες και επιτεθούν, τρέφοντας οργή στη θρησκεία σας, στη περίπτωση αυτή πολεμήστε με τους αρχηγούς της απιστίας. Διότι εκείνοι δε κρατούν τον όρκο τους, μήπως σταματήσουν»

13- «Μήπως δεν θα πολεμήσετε με έναν λαό, που παραβίασε τους όρκους του, που σχεδιάζει να εκδιώξει τον Προφήτη και κήρυξαν πρώτοι πόλεμο εναντίον σας; Μήπως τους φοβάστε; Αν πιστεύεται ο Αλλάχ είναι πιο άξιος να τον φοβάστε» [31]. Σούρα 9-Αλ Τέβμπε 12-13

Αν οι Σαφίη νομικοί δεν είχαν αφαιρέσει τον στοίχο από το σύνολο του εδαφίου θα μπορούσαν εύκολα να κατανοήσουν ότι η «απιστία» δεν μπορεί να αποτελέσει αφορμή πολέμου[32]. Η σημαντικότερη αρχή για μια συνεπή ερμηνευτική προσέγγιση στο Κοράνιο πρέπει να είναι το να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο του Κορανίου και η αξιολόγηση των στοίχων μαζί με τους προηγούμενους και επόμενους στοίχους(siyaq-sibaq). Οι Σαφιοί προσπάθησαν να τεκμηριώσουν την άποψη τους, ισχυριζόμενοι ότι οι κορανικοί στοίχοι που δίνουν άδεια στους Μουσουλμάνους να πολεμήσουν μόνο με την προϋπόθεση να δεχθούν επίθεση, καταργήθηκαν και χρησιμοποιούν ορισμένα χαντίθ.

Ο Ahmet Ozel, λέει πως ο ισχυρισμός ότι οι στοίχοι σχετικά με το τζιχάντ καταργούν ο ένας τον άλλον δεν έχει καμία επιστημονική διάσταση[33]. Ο ισχυρισμός ότι ένα μέρος του Κορανίου καταργεί το άλλο(nasih-mensuh) και ο ρόλος των χαντίθ στον ορισμό των θρησκευτικών κανόνων είναι δυο αμφιλεγόμενα ζητήματα του Ισλάμ που συζητούνται πολύ έντονα σήμερα. Δεδομένου ότι στα χέρια μας δεν έχουμε μια λίστα με τους στοίχους, οι οποίοι έχουν καταργηθεί ή όχι, αυτοί που υποστηρίζουν το nasih-mensuh, άφησαν στους ιδρυτές των δογμάτων το δικαίωμα επιλογής αυτών των στοίχων. Ο Μοχάμαντ Άσαντ σημειώνει ότι ο ισχυρισμός περί ύπαρξης στοίχων που καταργούν ο ένας τον άλλον μέσα στο Κοράνιο δεν έχει καμία κορανική βάση καθώς και δεν υπάρχει ούτε ένα αξιόπιστο χαντίθ που να ενισχύει αυτή την άποψη[34]. Ένας άλλος νόμος που πρέπει να θυμηθούμε στο σημείο αυτό αφορά την ποινή λιθοβολισμού που επιβάλλεται στη γυναίκα που έχει διαπράξει μοιχεία, την οποία προσπάθησαν να θεμελιώσουν με τους ισχυρισμούς nasih παρόλο που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το Κοράνιο. Εφόσον εκλαμβάνουμε την προστασία της ακεραιότητας του Κορανίου ως θεμελιώδη αρχή στην ερμηνευτική μας προσέγγιση, εμείς πιστεύουμε ότι οφείλουμε να αντιταχθούμε στους υποστηρικτές του nasih-mensuh που ισχυρίζονται ότι ένα τμήμα του Κορανίου καταργεί το άλλο και δεν μπορούν να φέρουν μια απόδειξη που θα είναι αποδεκτή από όλους σχετικά με το ποιά είναι αυτά τα τμήματα. Αν ορισμένοι στοίχοι του Κορανίου καταργούσαν τους υπόλοιπους θα έπρεπε να υπάρχουν αντιφάσεις μεταξύ των κορανικών στοίχων. Αυτός ο ισχυρισμός έρχεται σε αντίθεση με τους στοίχους που αναφέρουν ότι δεν υπάρχουν αντιφάσεις στο Κοράνιο:

«Μήπως δεν σκέφτονται με προσοχή το Κοράνιο; Αν ήταν από κάποιον άλλον εκτός από τον Αλλάχ αναμφίβολα θα έβρισκαν πολλές διαφορές(αντιφάσεις, αντιθέσεις) σε αυτό».Σούρα Αλ-Νισά 4/82[35]

Επίσης όπως είπαμε και προηγουμένως ακόμη και στα πιο “αξιόπιστα” βιβλία χαντίθ υπάρχουν πολλά επινοημένα χαντίθ. Το θέμα αυτό έχει μια ιδιαίτερη σημασία από την άποψη των ζητημάτων στη συγκεκριμένη εργασία. Το κύρος των νομικών που ισχυρίζονται ότι οι κορανικοί στοίχοι που έρχονται σε αντίθεση με τις απόψεις τους έχουν καταργηθεί και επιλέγουν ορισμένα επινοημένα με πολιτικούς σκοπούς χαντίθ που στηρίζουν τις δικές τους απόψεις από τα βιβλία, τα οποία είναι πολύ πιο μεγάλα σε όγκο από το Κοράνιο, έχει ξεπεράσει κυριολεκτικά το κύρος του Κορανίου. Πρέπει να αξιολογήσουμε τις ερμηνείες αυτών των νομικών λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτικές συνθήκες της εποχής που ζούσαν. Οι πολιτικοί στους πρώτους αιώνες του Ισλάμ προκειμένου να προωθήσουν τις ομάδες που πολεμούσαν μεταξύ τους εξαιτίας των φυλετικών αντιπαραθέσεων, να πολεμήσουν με τους εξωτερικούς εχθρούς και να κάνουν νέες κατακτήσεις, θέλησαν να επωφεληθούν από το δυναμικό αυτών των ανθρώπων. Ενδεχόμενος μπορούμε να πούμε ότι η δημιουργία της ρητορικής του «τζιχάντ» έχει στενή σχέση με τα πολιτικά δρώμενα. Η συγκεκριμένη ρητορική δεν έχει χρησιμοποιηθεί μόνο κατά των Μουσουλμάνων. Σε πολλές περιπτώσεις οι Μουσουλμάνοι κηρύττοντας άπιστο ο ένας τον άλλον επωφελήθηκαν από τη ρητορική του «τζιχάντ» προκειμένου να υποκινήσουν τις μάζες να πολεμήσουν τους δικούς τους εχθρούς. Οι ισχυρισμοί περί καταργήσεων των κορανικών στοίχων και τα επινοημένα χαντίθ διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στο να αποδοθεί στο «τζιχάντ» αντί της πραγματικής του κορανικής σημασίας που είναι αμυντικός πόλεμος, η έννοια «πολέμου με τους άπιστους». Ενώ αυτό στην πρακτική σημαίνει συνεχής πόλεμος.

Μια άλλη διάσταση των προβλημάτων που προκαλούν οι ισχυρισμοί σχετικά με τους καταργημένους κορανικούς στοίχους και τα επινοημένα χαντίθ αφορά την ελευθερία πίστης. Τα δόγματα που προβλέπουν τη θανάτωση των Μουσουλμάνων που ασπάζονται άλλη θρησκεία ή αρνούνται να προσκυνηθούν και τον ξυλοδαρμό εκείνων που δεν νηστεύουν είναι μόνο μερικά από αυτά. Μερικοί από τους κορανικούς στοίχους που κάνουν λόγο για ελευθερία πίστης είναι ως εξής:

“Δεν υπάρχει καταναγκασμός στην θρησκεία»[36]

2-Σούρα Αλ Μπάκαρα 256

21- Εσύ πια δώσε μόνο συμβουλή και θύμισε. Εσύ είσαι μόνο ένας αγγελοφόρος, ένας προειδοποιητής.

22- Δεν είσαι για αυτούς ο εξουσιάζων.[37]

88-Σούρα Αλ Γάσιγιε 21-22

Αν αποσαφηνίσουμε το γεγονός ότι σύμφωνα με το Ισλάμ, ο ασπασμός μιας άλλης θρησκείας δεν είναι αφορμή για πόλεμο και δεν υπάρχει καταναγκασμός στο Ισλάμ, αυτό θα συμβάλλει και στην ανάπτυξη της επικοινωνίας μεταξύ των πολιτισμών. Ο πρώτος λόγος είναι σαφές, διότι ο ισχυρισμός αυτός (υποχρέωση πολέμου με τα μέλη των υπόλοιπων

θρησκειών) θα σήμαινε μια συνεχή εμπόλεμη κατάσταση, πράγμα το οποίο καθιστά αδύνατη την επικοινωνία. Ενώ ο δεύτερος είναι έμμεσος σε σύγκριση με το πρώτο. Με την πρώτη ματιά φαίνεται σαν ένα εσωτερικό πρόβλημα μόνο των ισλαμικών κοινοτήτων. Αλλά δεν πρέπει να ξεχνιέται ότι το κάλεσμα των ανθρώπων στο δρόμο του Θεού είναι ένα θρησκευτικό καθήκον.[38] Ενώ αφενός οι «αλλόθρησκοι» καλούνται στο Ισλάμ, αφετέρου στις μουσουλμανικές χώρες σκοτώνονται αυτοί που ασπάζονται άλλη θρησκεία τότε δεν είναι δυνατό να συνάψετε οποιαδήποτε επικοινωνία. (Εξαιτίας μιας τέτοιας αντίληψης, τις αρχές του 2006 ένας Μουσουλμάνος που είχε ασπαστεί τον Χριστιανισμό είχε καταδικαστεί σε θάνατο αλλά δεν εκτελέστηκε λόγω των διεθνών πιέσεων). Αυτή η λανθασμένη αντίληψη τζιχάντ που προσφέρεται υπό τον μανδύα της θρησκείας, παρά τους αντίθετους κορανικούς στοίχους και ο καταναγκασμός της πίστης θα μας οδηγήσει σε μια θρησκευτική παθολογία. Δεν είναι καθόλου δύσκολο να προβλέψουμε ότι ένας κόσμος όπου αδυνατείτε να συναφθεί επικοινωνία μεταξύ των πολιτισμών θα είναι γεμάτη από βία.

ΤΟ ΚΟΡΑΝΙΟ ΚΑΙ Η ΗΘΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Υπάρχουν πληθώρα συζητήσεων για το αν η προσέγγιση του Κορανίου στον πόλεμο είναι αποδεκτή από την ηθική άποψη ή όχι. Υπάρχουν 4 διαφορετικές πιθανές προσεγγίσεις στους αλλόθρησκους, εκτός της ειρήνης, στις οποίες θα αναφερθούμε παρακάτω: Ένας άνθρωπος που ισχυρίζεται ότι η προσέγγιση του Κορανίου στον πόλεμο είναι ηθικά μη αποδεκτή πρέπει να αποδείξει ποια από τις παρακάτω εναλλακτικές λύσεις είναι η σωστότερη. Κατά τη γνώμη μας η στάση του Κορανίου έναντι του πολέμου, όχι η στάση των Μουσουλμάνων που έζησαν καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας, είναι η πιο αποδεκτή και η πιο κατάλληλη στην κοινή λογική. Οι τέσσερις διαφορετικές προσεγγίσεις που προαναφέραμε είναι ως εξής:

1-Πόλεμος δίχως να υπάρχει μια λογική ή εύλογη αιτία: Αυτός, όπως δείξαμε και πρωτύτερα είναι αντίθετος με το Κοράνιο. Στην ιστορία οι Θάγκι (Thuggee) αποτελούν παράδειγμα σε αυτό τον τρόπο συμπεριφοράς. Οι συγκεκριμένοι εκτελούσαν τους αθώους ανθρώπους ή τους περαστικούς που άρπαζαν, σαν θυσία στο όνομα της θεάς Κάλι.[39] Υποτίθεται ότι οι Θάγκι επί 1200 χρόνια της ύπαρξης τους σκότωσαν περίπου ένα εκατομμύριο ανθρώπους.[40]

2-Πόλεμος για ρασιοναλιστικούς λόγους: Αναμφίβολα κυρίως οι ρασιοναλιστικές αιτίες όπως τα οικονομικά συμφέροντα αποτελούν τις σημαντικότερες αιτίες των πολέμων. Όσοι πολεμούν για ρασιοναλιστικούς λόγους, πολεμούν με απώτερο σκοπό να κατακτήσουν την εξουσία ή να διατηρήσουν την κατακτημένη εξουσία αφήνοντας σε μια άκρη τις ανυσηχίες περί δικαίου ή άδικου. Παρόλο που η συγκεκριμένη προσέγγιση εφαρμόστηκε διαδεδομένα καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας, γενικά δεν έγινε αποδεκτή από φιλοσοφική άποψη. Ο Μακιαβέλη έγινε γνωστός υπερασπιζόμενος στα ανοιχτά αυτή την προσέγγιση [41]. Και μετά από αυτόν υπήρξαν αρκετές φιλοσοφικές προσεγγίσεις που υποστήριζαν παρόμοιες απόψεις (π.χ κοινωνικός δαρβινισμός). Οι κορανικοί στοίχοι που επιτρέπουν τον πόλεμο μόνο με περίπτωση επίθεσης(όπως Σούρα Αλ Χατζ 22-39) δεν εγκρίνουν αυτή την προσέγγιση. Αλλά όπως είδαμε στα παραδείγματα που προαναφέραμε, το κύρος του κορανίου έχει καταπατηθεί από τις λανθασμένες ερμηνείες των νομοδιδασκάλων, οι οποίες βασίζονται στους ισχυρισμούς καταργημένων κορανικών στοίχων και τα επινοημένα χαντίθ. Σε πολλές περιπτώσεις, οι λογικές αιτίες που βασίζονταν σε συμφέροντα συγκαλήφθηκαν με

θρησκευτική ρητορική και ο λαός προωθήθηκε να πολεμήσει νομίζοντας ότι ο πόλεμος είναι νόμιμος.

3-Πασιφισμός σε κάθε περίπτωση: Αν και το Κοράνιο αντιτίθεται στον απόλυτο πασιφισμό συνιστά την συγχώρεση παρά την τιμωρία. Μπορούμε να καταλάβουμε αυτό καλύτερα από τους εξής κορανικούς στοίχους:

«Κι ούτε είναι δυνατό να είναι ίσο το καλό με το κακό. Πλήρωσε (να ανταποδίνεις) το κακό, με ό'τι είναι καλύτερο. Και τότε εκείνος που μεταξύ σου και μεταξύ του υπήρχε εχθρότητα, θα γίνει σαν στενός φίλος». Σούρα Φούσσιλετ 41, 34

«Κι όποιος υπομένει και συγχωρεί, αυτό αναμφίβολα είναι μια άσκηση θαρραλέας θέλησης κι αποφασιστικότητας στη σωστή κατεύθυνση των υποθέσεων» Σούρα αλ-Σούρα 43 [43]

Το Κοράνιο θεωρεί ανώτερη την συγχώρεση αλλά δεν εγκρίνει τον πασιφισμό σε όλες τις περιστάσεις. Ο ατομικός πασιφισμός, όπως στην περίπτωση του Γκάντι, ή ο πασιφισμός μιας μικρής κοινότητας και ο πασιφισμός στην περίπτωση που μια ολόκληρη κοινωνία απειλείται με εξουδετέρωση, πρέπει να αξιολογηθούν από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Οι Μουσουλμάνοι σε περιπτώσεις που δέχονται επίθεση ή απειλούνται με αφανισμό καλούνται να πολεμήσουν. Ο απόλυτος πασιφισμός μπορεί να αυξήσει την βαναυσότητα των επιτιθέμενων και αυτό θα σημαίνει δολοφονία των παιδιών, γυναικών και ηλικιωμένων. Για αυτό το λόγω ο πασιφισμός αυτού του είδους είναι αντίθετος με τον κοινό νου και είναι απαράδεκτος από άποψης της ηθικής.

4-Πόλεμος για εύλογους λόγους: οι κορανικοί στοίχοι επιτρέπουν στους μουσουλμάνους τον πόλεμο σε περίπτωση που υπάρχει ένας εύλογος λόγος και ο εύλογος λόγος αυτός είναι το να δέχονται επίθεση. (Αυτοί που θεωρούν νόμιμο τον πόλεμο κατά όλων των μη μουσουλμάνων απαξίωσαν την ιδέα της ύπαρξης μιας εύλογης αφορμής και με τον τρόπο αυτό απόκτησαν ελευθερία να κηρύξουν πόλεμο σε οποιονδήποτε θέλουν). Η ηθική στάση του Κορανίου που επιτρέπει τον πόλεμο σε περίπτωση που οι μουσουλμάνοι υφίστανται επίθεση είναι η πιο ηθικά συνεπής και λογική επιλογή από τις παραπάνω. Εξάλλου και στη διεθνή δικαιοσύνη η αυτοάμυνα θεωρείται ένα από τα εγγενείς δικαιώματα. Σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών οι άνθρωποι που δέχονται επίθεση έχουν δικαίωμα αυτοάμυνας.[44]

Το γεγονός ότι το Κοράνιο αναφέρεται στη θανάτωση των ανθρώπων, ακόμα και κατά τη διάρκεια του πολέμου προκάλεσε μερικές φορές ερωτηματικά. Είναι πολύ σημαντικό, μια ρεαλιστική θρησκεία να αναφέρεται σε μια ανεπιθύμητη αλλά ορισμένες φορές αναπόφευκτη κατάσταση, όπως ο πόλεμος. Το Ισλάμ απαγορεύει τον φόνο, επομένως σε περίπτωση που ο πόλεμος δεν θεωρούνταν από το Κοράνιο μια περίπτωση εξαίρεσης όποτε επιτρέπεται η θανάτωση, κάποιος θα μπορούσε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το Ισλάμ υποστηρίζει τον απόλυτο πασιφισμό.

Το Κοράνιο εκτός από το ότι για κήρυξη του πολέμου θέτει τον όρο της επίθεσης του εχθρού, κάνει νύξη και σε άλλα σημαντικά ζητήματα που αφορούν τον πόλεμο. Ένα από τα σημαντικότερα είναι ότι σύμφωνα με το Κοράνιο ο προφήτης Μωάμεθ είναι ο μοναδικός άνθρωπος οι αποφάσεις του οποίου εγκρίνονται με την αποκάλυψη. Επομένως κανένας δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι οι αποφάσεις του σχετικά με τον πόλεμο είναι αδιαμφισβήτητες υποστηρίζοντας ότι είναι ανώτερος επιστημολογικά από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Σε όλη την ιστορία υπήρξαν πολλές θρησκευτικές αρχές, από διαφορετικές θρησκείες που

ισχυρίστηκαν ότι κατέχουν μια ιδιαίτερη επιστημολογική θέση από την υπόλοιπη κοινωνία. Η εκκλησία για παράδειγμα υποστηρίζοντας ότι είναι υπό την προστασία του Αγίου Πνεύματος(Γαβριήλ) ισχυρίστηκε ότι η θέση της επιστημολογικά είναι ανώτερη από εκείνη των κοινών ανθρώπων και προσπάθησε με τον τρόπο αυτό να τεκμηριώσει την ορθότητα των αποφάσεων και των απόψεων της. Αν και το Κοράνιο δεν εγκρίνει τη συγκεκριμένη στάση υπήρξαν και στον ισλαμικό κόσμο άνθρωποι που προέβησαν σε παρόμοιους ισχυρισμούς. Πολλοί πιστεύουν ότι ορισμένοι άνθρωποι είναι άγιοι και λόγω της επιστημολογικής τους θέσεις κατέχουν κάποιες ειδικές γνώσεις, στις οποίες οι κοινοί άνθρωποι δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση με κανένα τρόπο και επομένως η κάθε απόφαση των συγκεκριμένων ανθρώπων πρέπει να γίνεται αποδεκτή χωρίς καμία αμφισβήτηση. Εκτός από τους ισχυρισμούς αγιοσύνης σε περίπτωση που ένας άνθρωπος θεωρηθεί ταυτόχρονα και Μεχντί(μεσσίας) τότε η αφοσίωση που θα του νιώθουν οι άνθρωποι θα κορυφωθεί πολύ περισσότερο. Οι συγκεκριμένες πεποιθήσεις είχαν σαν αποτέλεσμα να θεωρηθούν αναμφισβήτητα σωστές οι αποφάσεις περί πολέμου των ανθρώπων που πιστεύονταν ότι είχαν ειδική θέση και να παραμεληθούν τελείως οι συζητήσεις αν αυτοί οι πόλεμοι συνάδουν ή είναι αντίθετοι με το Κοράνιο ή είναι δίκαιοι ή άδικοι. Κάτι το οποίο είναι δυνατόν να συμβεί και σήμερα.

Η πίστη ότι πριν το τέλος του κόσμου θα εμφανιστεί ένα άτομο ονόματος Μεχντί, ο οποίος θα πολεμήσει με τους άπιστους και θα χαρίσει νίκη στο Ισλάμ υπάρχει και στο σουννιτισμό και στο σιιτισμό. Οι Σίιτες γενικά υποστηρίζουν ότι το άτομο αυτό αγνοείται εδώ και πάνω από 1100 χρόνια. Το θέμα του Μεχντί είναι τόσο σημαντικό στον σιιτισμό που η πίστη ότι ο Αγιοτολάχ Χουμείνι εκπροσωπεί τον Μεχντί μέχρι την έλευση του, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο, για να αποκτήσει δύναμη να πραγματοποιήσει την επανάσταση. Ενώ στον σουννιτισμό οι ηγέτες των χιλιάδων διαφορετικών ομάδων κήρυξαν τον εαυτό τους ως Μεχντί. Το πρόσωπο, το οποίο πιστεύεται ότι είναι Μεχντί αποκτά μια μεγάλη πολιτική δύναμη πάνω στους οπαδούς του. Αν κοιτάξουμε το θέμα από τη Βεμπεριανή προοπτική θα δούμε ότι οι μεσσίες αποτελούν το απόλυτο μοντέλο χαρισματικής αρχής. Ο Χασάν Σαμπάχ, το όνομα του οποίου αναφέρεται πάντοτε στις συζητήσεις σχετικά με τις ρίζες της τρομοκρατίας έχει επωφεληθεί επίσης από την πίστη αυτή.[45] Ενώ στο Κοράνιο δεν υπάρχει ούτε ένας στοίχος σχετικά με τον Μεχντί. Οι περισσότερες από τις σύγχρονες μελέτες που έγιναν πάνω στα χαντίθ απέδειξαν ότι τα χαντίθ σχετικά με τον Μεχντί είναι ψεύτικα και επινοήθηκαν για πολιτικούς σκοπούς.[46] Αν υπενθυμίσουμε ότι είχαν διαδοθεί φήμες ότι και ο Οσάμα Μπιν Λάντεν θα μπορούσε να είναι Μαχντί, η σημασία του θέματος μπορεί να γίνει πιο κατανοητή. [47] Συνεπώς το Κοράνιο δεν εγκρίνει την επιστημολογική υπεροχή κανενός μετά από τον Προφήτη Μωάμεθ.

Επομένως δεν μπορεί να δικαιολογηθεί μια άδικη κήρυξη πολέμου αποδίδοντας σε ορισμένους ανθρώπους ειδικά επιστημολογικά χαρακτηριστικά. Από την άποψη της ηθικής του πολέμου πέρα από τις προϋποθέσεις για την έναρξη πολέμου έχει σημασία και η πορεία του πολέμου (*jus in bello*). Ένας πόλεμος μπορεί να ξεκινήσει για δίκαιους λόγους αλλά στην πορεία να υπάρξουν άδικες ενέργειες ή το αντίθετο, ο πόλεμος να διεξαχθεί για άδικους λόγους αλλά να εξελιχθεί με δίκαιο τρόπο. Στο θέμα της πορείας ενός πολέμου πρέπει να ληφθεί υπόψη ο συγκεκριμένος στοίχος του Κορανίου:

«Και να πολεμάτε για χάρη του Αλλάχ όσους σας πολεμούν. Αλλά μην ξεπερνάτε τα όρια. Γιατί ο Αλλάχ δεν αγαπά τους παραβάτες» Σούρα Αλ Μπάκαρα2-190[48].

Όπως βλέπουμε, ενώ το Κοράνιο δίνει άδεια στους Μουσουλμάνους να αντεπιτεθούν σε αυτούς που κηρύττουν έναν πόλεμο, δεν τους επιτρέπει να συμπεριφερθούν αυθαίρετα αλλά αντίθετα τους συνιστά να μην ξεπερνούν τα όρια. Κάθε πόλεμος αποτελεί και ένα νέο φαινόμενο. Η διαφορά μεταξύ των παλιών και νέων πολεμικών εργαλείων καθιστά ακόμη πιο δύσκολο το φλέγον αυτό ζήτημα. Το γεγονός ότι το Κοράνιο δεν αναφέρει λεπτομέρειες σχετικά με την πορεία του πολέμου εκτός από συγκεκριμένες θεμελιώδεις αρχές, μας δίνει την ευελιξία να αναπτύξουμε μεθόδους αρμονικές στις συνθήκες της εκάστοτε περιόδου. Όπως λέει και ο Τζον Κέλσαϊ ο οποίος μελετά το θέμα του Ισλάμ και του Πολέμου από την άποψη των συγκριτικών ηθικών μελετών, «η συμβολή του ισλαμικού κόσμου σε ό'τι αφορά την πορεία του σύγχρονου πολέμου είναι ακόμη σε εξέλιξη» [49]. Όπως θα αναφερθούμε παρακάτω, οι κορανικές εκφράσεις που δείχνουν ότι μπορούν να συναφθούν συμφωνίες με όλους τους αλλόθρησκους μπορεί να σχετιστεί και με το θέμα της πορείας του πολέμου.

Στο Κοράνιο εκτός από τις αρχές σχετικά με την διεξαγωγή και συνέχιση του πολέμου συνιστάτε στους Μουσουλμάνους να μην συνεχίσουν τον πόλεμο σε περίπτωση που η αντίθετη πλευρά ζητήσει να κάνει ειρήνη. Οι δυο κορανικοί στοίχοι σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα είναι ως εξής:

«Και αν ο εχθρός κλίνει προς τη μεριά της ειρήνης, τότε και εσύ να γείρεις προς σε αυτή, και να βασιστείς στον Αλλάχ» [50] Σούρα ελ Ενφάλ 8/61.

«Ο Αλλάχ δεν σας απαγορεύει να συμπεριφέρεστε με καλοσύνη και δίκαια σε αυτούς που δεν σας πολεμούν για την πίστη σας και δεν σας εξορίζουν-βγάζουν από τις πατρίδες σας. Διότι ο Αλλάχ αγαπά όσους συμπεριφέρονται δίκαια». 60-Σούρα Ελ Μουμτέχινε/8. [51]

Ο Τζον Ρόουλις λέει ότι «Κανένα κράτος δεν έχει δικαίωμα να πολεμήσει για τα λογικά του συμφέροντα, εκτός από εύλογους λόγους»[52]. Καθώς η πλειοψηφία των ανθρώπων που μελετούν την ηθική του πολέμου έχουν την ίδια γνώμη. Μπορούμε να πούμε ότι οι εντολές του Ισλάμ συμμερίζονται με την συγκεκριμένη άποψη. Αλλά πρέπει να κάνουμε μια σαφή διάκριση μεταξύ του Ισλάμ και των Μουσουλμάνων. Αν και οι Μουσουλμάνοι υποτίθεται ότι είναι οπαδοί του Ισλάμ, έχουν και εκείνοι λογικά συμφέροντα, τα οποία συχνά ξεπερνούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Στην πραγματικότητα τα συμφέροντα τα οποία κινητοποιούσαν τις περισσότερες φορές την κοινωνία ήταν εκείνα της πολιτικής ελίτ. Σε πολλές περιπτώσεις όποτε η αιτία του πολέμου ήταν εύλογα συμφέροντα οι νομοδιδάσκαλοι και οι μουφτήδες εξέδιδαν φάτουα(θρησκευτικό διάταγμα) που έλεγε ότι ο πόλεμος ήταν απαραίτητος για θρησκευτικούς λόγους. Τα φάτουα αυτά ήταν σημαντικά, διότι με το τρόπο αυτό νομιμοποιούσαν τον πόλεμο στα μάτια του λαού ο οποίος θα πολεμούσε. Επίσης για να ενθαρρύνουν τους ανθρώπους επωφελούνταν από την ισλαμική οντολογία και εσχατολογία. Σύμφωνα με την ισλαμική οντολογία και εσχατολογία υπάρχει ένας Θεός ο οποίος έχει δημιουργήσει τα πάντα και κατέχει τη δύναμη να κάνει τα πάντα. Ο Θεός μετά από τον τούτο τον κόσμο έχει ετοιμάσει στον άλλο κόσμο μια αιώνια ζωή. Οι ενέργειες του κάθε ανθρώπου σε αυτόν τον κόσμο θα καθορίσουν τη θέση του στον άλλον κόσμο. Σύμφωνα με το Ισλάμ οι μάρτυρες οι οποίοι σκοτώνονται στον πόλεμο στο όνομα του Αλλάχ θα ανταμειφθούν στη μέλλουσα ζωή με τον Παράδεισο. Ως εκ τούτου το Ισλάμ περιέχει στην οντολογία και εσχατολογία του, υπερβατικούς στόχους που υπερβαίνουν τους στόχους που βασίζονται στα εγκόσμια συμφέροντα. Σύμφωνα με την ισλαμική πίστη οι μάρτυρες θυσιάζοντας την ζωή τους στον κόσμο, αποκτούν τη δυνατότητα να έχουν μια εξαιρετική, αιώνια ζωή. Αυτοί που ήθελαν να διεξάγουν πόλεμο για τα δικά τους συμφέροντα προσπάθησαν να κινητοποιήσουν τις μάζες χρησιμοποιώντας αυτή την οντολογία και εσχατολογία. Με άλλα λόγια το τζιχάντ

έχει χρησιμοποιηθεί σαν ένας μηχανισμός για πειθώ, αυτός είναι και ο λόγος που λέμε ότι το τζιχάντ χρησιμοποιήθηκε σαν ρητορική.

ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΚΟΡΑΝΙΟ

Ο Καντ ο οποίος υιοθετεί την άποψη του Χομπς λέει: «η φυσική κατάσταση(*status naturalis*) που επικρατεί ανάμεσα στους ανθρώπους που συμβιώνουν δεν είναι η κατάσταση ειρήνης, αλλά μια εμπόλεμη κατάσταση που ακόμη και να μην έχει κηρυχτεί μοιάζει έτοιμη να ξεσπάσει. Επομένως πρέπει να εδραιωθεί η διαρκή ειρήνη»^[53] Σε αυτό τον κόσμο όπου οι πόλεμοι αποτελούν μια πικρή πραγματικότητα είναι αδύνατο να αντιμετωπιστούν οι πόλεμοι και να δημιουργηθεί ένα ειρηνευτικό περιβάλλον δίχως την ύπαρξη μιας αποδοτικής επικοινωνίας. Επομένως η κατανόηση της στάσης του Ισλάμ σε ότι αφορά την επικοινωνία με τους αλλόθρησκους και κυρίως τους εχθρούς έχει σπουδαία σημασία.

Ο προφήτης Μωάμεθ είχε υπογράψει τη συμφωνία του Χουντέϊμπι με τους παγανιστές και είχε τηρήσει τη συμφωνία παρά τη δυσαρέσκεια των Μουσουλμάνων γύρω του.^[54] Αλλά όταν οι παγανιστές παραβίασαν τη συμφωνία, έπαψαν να την τηρούν και οι Μουσουλμάνοι. Ακόμη και στην προκειμένη περίπτωση οι Μουσουλμάνοι δεν είχαν χαλάσει τη συμφωνία κατά όλων των παγανιστών. Είχαν συνεχίσει να φέρονται σύμφωνα με τη συμφωνία στους παγανιστές που συνέχιζαν να τηρούν τη συμφωνία.^[55]

Το γεγονός αυτό βλέπουμε ξεκάθαρα στο εξής κορανικό στοίχο: «Η απαλλαγή αυτή δεν περιλαμβάνει τη συμφωνία με τους ειδωλολάτρες που δεν την παραβίασαν ούτε βοήθησαν κανέναν εναντίον σας. Γι' αυτό συμπληρώστε τις συμφωνίες σας μαζί τους μέχρι το τέλος της διάρκειας τους. Γιατί ο Αλλάχ αγαπά τους δίκαιους» ^[56] 9-Σούρα Αλ Τέβμπε-4

Οι στοίχοι που συμβουλεύουν στους Μουσουλμάνους να τηρήσουν τους όρκους-υποσχέσεις τους είναι αρκετά σημαντικοί επειδή δείχνουν τη σημασία που έχει οι Μουσουλμάνοι να παραμείνουν δέσμιοι στις συμφωνίες που έχουν υπογράψει. Οι παρακάτω στοίχοι αποτελούν παράδειγμα σε αυτό:

«Και να εκπληρώνεται κάθε σας υπόσχεση. Διότι κάθε υπόσχεση θα εξεταστεί κατά βάθος την Ημέρα της Κρίσεως».^[57] 7-Σούρα Αλ Ίσρα

Η τήρηση των συμφωνιών που έχουν υπογράψει οι Μουσουλμάνοι έχει τόσο μεγάλη σημασία, που ακόμη και σε περίπτωση που θέλουν να βοηθήσουν τους υπόλοιπους Μουσουλμάνους πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις προηγούμενες συμφωνίες που έχουν υπογράψει. Οι δυο σχετικοί κορανικοί στοίχοι είναι ως εξής:

«εκτός από εκείνους που καταφεύγουν σε φυλή με την οποία έχετε συνθήκη ειρήνης. Ή εκτός από εκείνους που σας πλησιάζουν βρισκόμενοι σε απορία να σας πολεμήσουν ή να πολεμήσουν τη φυλή τους. Αν ο Αλλάχ ήθελε θα τους υποκινούσε εναντίον σας. Έτσι αν αποσυρθούν από σας και δεν σας σκοτώσουν και συνάμα σας στείλουν εγγύηση για ειρήνη.

Τότε ο Αλλάχ δεν θα σας ανοίξει τον δρόμο για να τους πολεμήσετε». [58] 4-Σούρα Αλ Νισά-90.

«Η αλήθεια είναι ότι, εκείνοι που πίστεψαν, εκείνοι που πραγματοποίησαν την εγίρα, εκείνοι που αγωνίστηκαν για το όνομα του Αλλάχ με τις περιουσίες τους και με τις ζωές τους και εκείνοι που τους έδωσαν άσυλο και τους βοήθησαν, αυτοί είναι οι φίλοι και προστάτες ο ένας του άλλου. Ενώ εκείνοι που πίστεψαν αλλά δεν πραγματοποίησαν την εγίρα, εσείς δεν είστε υποχρεωμένοι σε τίποτα να τους προστατέψετε μέχρι να μεταναστεύσουν. Αλλά σε περίπτωση που ζητήσουν τη βοήθεια σας στο θέμα της θρησκείας, τότε είναι χρέος σας να τους βοηθήσετε. Αλλά όχι σε βάρος μιας κοινότητας που έχουν συνάψει συμφωνία μαζί σας. Ο Αλλάχ βλέπει αυτά που πράττετε» [59] 8-Σούρα Αλ Ενφάλ 72.

Η μεγάλη σημασία που έχει η αναφορά που κάνει το Κοράνιο στις συμφωνίες από την άποψη των επίκαιρων ζητημάτων δεν έγινε αρκετά κατανοητή. Ένας από τους λόγους της συγγραφής αυτού του άρθρου είναι να κάνει αυτή τη νύξη. Από τους κορανικούς στοίχους καταλαβαίνουμε ότι συμφωνίες συνάπτονται ακόμη και με εκείνους που προβαίνουν σε εχθροπραξίες κατά του Προφήτη και οι Μουσουλμάνοι τηρούν τους όρους αυτών των συμφωνιών. Η αρχή που μπορούμε να αποκομίσουμε από το γεγονός αυτό είναι ότι δεν μπορεί να υπάρξει κανένας εχθρός με τον οποίο οι Μουσουλμάνοι να μην μπορούν να συνάψουν συμφωνία. Η ταυτότητα του εχθρού δεν μπορεί να αποτελέσει πρόσχημα για τη μη υπογραφή συμφωνίας.

Σύμφωνα με το Ισλάμ ο Προφήτης ήταν υπό την ειδική προστασία του Αλλάχ και το δίκαιο απέναντι στον εχθρό εγκρίνεται από τον ίδιο τον Αλλάχ μέσω της αποκάληψης(Κοράνιο). Το Κοράνιο δεν εγκρίνει την ιδέα ότι εκτός αυτόν μπορεί και κάποιος άλλος να έχει μια ειδική επιστημολογική θέση. Το συμπέρασμα που πρέπει να βγάλουμε από εδώ είναι ότι το κύρος κανενός ανθρώπου πάνω στις μάζες δεν πρέπει να υπερβαίνει τις δηλώσεις του Κορανίου οι οποίες παροτρύνουν στην ειρήνη αντί του πολέμου και δεν πρέπει να σταματήσουν τη διαδικασία σύναψης συμφωνιών που μπορούν να συμβάλλουν στην εδραίωση και προστασία του ειρηνικού περιβάλλοντος. Είτε αυτό το πρόσωπο είναι ένας χαρισματικός ηγέτης της ιστορίας είτε μια εν ζωή χαρισματική φιγούρα.

Κάθε διαφωνία είναι ένα νέο φαινόμενο. Πρέπει οπωσδήποτε να ληφθούν υπόψη και να αξιολογηθούν οι ομοιότητες που υπάρχουν μεταξύ των υπαρχουσών διαφωνιών και των γεγονότων που αναφέρονται στο Κοράνιο. Αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε ποτέ ότι κανένα από τα γεγονότα αυτά δεν είναι τελείως ίδια με τα ιστορικά φαινόμενα που αφηγούνται στο Κοράνιο. Η κήρυξη πολέμου σε περίπτωση ανάγκης είναι δυνατή μόνο με την εφαρμογή των θεμελιωδών αρχών του Κορανίου. Ωστόσο πρέπει να γνωρίζουμε ότι οι προσωπικές ερμηνείες για την αναγκαιότητα του πολέμου δεν μπορούν να θεωρηθούν ορθές με την ίδια βεβαιότητα όπως οι πόλεμοι στην περίοδο του Προφήτη καθώς δεν εγκρίνονται με μια θεία αποκάλυψη. Δεδομένου ότι η αποκάλυψη που ερχότανε στους Μουσουλμάνους μέσω του Κορανίου έχει λήξει, καμία κήρυξη τζιχάντ δεν μπορεί να θεωρηθεί αδιαμφισβήτητη όπως την εποχή του Προφήτη. Από αυτό συμπεραίνουμε ότι οι Μουσουλμάνοι πρέπει να αναπτύξουν μια κρητική προσέγγιση κατά των ισχυρισμών ότι ο πόλεμος είναι απαραίτητος. Και αυτή η

κρητική προσέγγιση είναι απαραίτητη για την παρεμπόδιση της χρήσης των θρησκευτικών εννοιών σαν ρητορική για χάρη των πολιτικών και προσωπικών συμφερόντων.

Οι Μουσουλμάνοι λόγω της οντολογίας τους και της επιστημολογικής προσέγγισης τους στην αποκάλυψη πιστεύουν στην ύπαρξη των οικουμενικών πραγματικοτήτων. Στο σημείο αυτό η προσέγγιση των μουσουλμάνων διαφέρει από την προσέγγιση του Χάμπερμας ο οποίος δεν δέχεται τις υπερβατικές οντολογικές πραγματικότητες. Αλλά οι Μουσουλμάνοι γνωρίζουν ότι οι οικουμενικές πραγματικότητες που πιστεύουν δεν είναι αποδεκτές από όλους. Στην περίπτωση αυτή είναι δυνατόν οι Μουσουλμάνοι να επικοινωνήσουν με τους αλλόθρησκους; Οι κορανικοί στοίχοι που αναφέραμε παραπάνω δείχνουν ότι είναι δυνατόν και μάλιστα αν είναι απαραίτητο μπορεί να συναφθεί επικοινωνία ακόμη και με τον εχθρό. Σύναψη συμφωνίας, σημαίνει επικοινωνία με τους «άλλους» μέσω της γλώσσας, αποδοχή να παραμείνει ο «άλλος», ως αλλόθρησκος (η άποψη αυτή είναι τελείως αντίθετη με την αντίληψη του Σάφι), συμφιλίωση παρά τη διαφορετική οντολογία και επιστημολογία του «άλλου» και τήρηση των συμφωνηθέντων. Ο όρος «επικοινωνιακή δράση» στη φιλοσοφία έγινε γνωστός κυρίως με τον Χάμπερμας. Σύμφωνα με εκείνον η γλώσσα πρέπει να χρησιμοποιηθεί σαν μέσο για την επίτευξη της λύσης στην επικοινωνιακή δράση και οι πλευρές πρέπει να στοχεύουν την σύναψη μιας συμφωνίας. [60] Η σύναψη συμφωνίας είναι ο στόχος που επιθυμείται να επιτευχθεί στο τέλος της επικοινωνιακής διαδικασίας. Για το λόγο αυτό το γεγονός ότι το Κοράνιο τονίζει ότι είναι δυνατή η σύναψη συμφωνίας με τους αλλόθρησκους έχει ιδιαίτερη σημασία. Διότι με τον τρόπο αυτό η νομιμότητα και η αναγκαιότητα της διαδικασίας πριν την συμφωνία αποδεικνύεται σαφέστατα.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΗΓΗ Η ΤΟ ΚΙΝΗΤΡΟ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Ο Ράμπορτ έχει δίκαιο όταν λέει ότι οι θρησκείες έχουν ένα στοιχείο που μειώνουν τη βία αλλά ταυτόχρονα μια διάσταση που την προκαλούν.[61] Παρόλα αυτά αντίθετα με τους περισσότερους ανθρώπους εγώ πιστεύω ότι είναι άδικος ο ισχυρισμός ότι η πηγή των περισσότερων πολέμων στην ιστορία είναι η θρησκεία. Πρώτα από όλα το σημείο που πρέπει να λάβουμε υπόψη είναι ότι ένα μεγάλο μέρος της γραπτής ιστορίας αποτελείται από την πολεμική ιστορία. Φυσικά υπάρχουν πολλοί πόλεμοι που ενώ ήταν πιθανό να ξεσπάσουν αποτράπηκαν αλλά τα βιβλία ιστορίας δεν αναφέρονται σε αυτά. Αν είναι να επιρρίψουμε την ευθύνη των πολέμων που ξέσπασαν στις θρησκείες δεν θα έπρεπε να εγκωμιάσουμε τις θρησκείες και για τους πολέμους που εμποδίστηκαν; Δεν θα έπρεπε οι θρησκευτικοί θεσμοί που ήταν υπεύθυνοι για τους πολέμους να είναι συνάμα υπεύθυνοι για την ειρήνη; Όσοι επιρρίπτουν την ευθύνη των πολέμων στις θρησκείες, στερούν από εκείνες τον έπαινο των πολέμων που αποτράπηκαν ή εμποδίστηκαν. Δυστυχώς αυτό δεν είναι και πολύ δυνατό καθώς τα βιβλία ιστορίας δεν περιέχουν σχεδόν καθόλου πληροφορίες σχετικά με τους πολέμους που εμποδίστηκαν. Επειδή είναι γνωστή μόνο η ιστορία των πολέμων που διαδραματίστηκαν είναι πολύ δύσκολο από λογική άποψη να υπάρξει μια διαφορετική οπτική γωνιά. Δεύτερον, ο 20^{ος} αιώνας ο οποίος, στην γνωστή ιστορία, είναι ο αιώνας που η θρησκεία είχε τη λιγότερη επίδραση πάνω στην κοινωνία, είναι η περίοδος κατά την οποία έχασαν τη ζωή τους οι περισσότεροι άνθρωποι εξαιτίας των πολέμων. Τρίτον, και νομίζω το σημαντικότερο είναι ότι στο μεγαλύτερο μέρος της ανθρώπινης ιστορίας, οι θρησκείες υπήρξαν ο σημαντικότερος καθοριστικός παράγοντας πάνω στις ανθρώπινες ζωές. Για το

λόγο αυτό, όποιες και να ήταν οι πραγματικές αιτίες των πολέμων, έπρεπε να χρησιμοποιηθεί θρησκευτική ρητορική για την κινητοποίηση των μαζών που θα πολεμούσαν. Σε πολλές περιπτώσεις αν δεν υπήρχε η συγκεκριμένη ρητορική, ο πόλεμος θα ήταν αδύνατος. Όπως έχουν αποδείξει οι ιστορικοί σε αμέτρητες περιπτώσεις η πραγματική αιτία πίσω από τους πολέμους με θρησκευτική ρητορική ήταν η επιθυμία αύξησης οικονομικής και πολιτικής δύναμης. Όπως έχει παρουσιάσει ο Χανς Μοργκεντάου με την θεωρία «πολιτικού ρεαλισμού» η πραγματική αιτία των πολέμων είναι η ορθολογική, αντικειμενική και απαθή επιθυμία εξουσίας.[62]

Η θρησκευτική ηθική η οποία απέτρεπε την αμοραλιστική προσέγγιση του πολιτικού ρεαλισμού καταπατήθηκε με τις ερμηνείες των θεολόγων. Η στενή σχέση αυτών των θεολόγων με την πολιτική εξουσία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε αυτό. Ο Καντ επισημαίνει τη διαφορά μεταξύ του «ηθικού πολιτικού» (moral politician) και του «πολιτικού ηθικολόγου» (political moralist). Ο πρώτος εκ των οποίων είναι εκείνος που ερμηνεύει τις αρχές της πολιτικής σύμφωνα με την ηθική. Ενώ ο δεύτερος παρερμηνεύει τις ηθικές αρχές έτσι ώστε να ταιριάζουν με τα συμφέροντα του. [63] Ο κύριος σκοπός των πολιτικών ηθικολόγων είναι η προστασία και η αύξηση της δύναμης του πολιτικού ρεαλισμού. Οι έννοιες της θρησκείας οι οποίες έχουν γίνει ρητορική χρησιμοποιούνται από τους πολιτικούς ηθικολόγους σαν μέσα του πολιτικού ρεαλισμού. Επομένως μπορούμε να πούμε ότι σε πολλές περιπτώσεις που οι πόλεμοι φαίνεται να έχουν διεξαχθεί για το όνομα της θρησκείας στην πραγματικότητα είναι πολιτικοί πόλεμοι στους οποίους η θρησκευτική ρητορική χρησιμοποιήθηκε για την κινητοποίηση των μαζών. Αν και υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες υπερίσχυσαν οι ηθικές αξίες επειδή η ιστορία είναι στην ουσία είναι ιστορία των πολέμων όπως είπαμε και παραπάνω, τα παραδείγματα αυτά δεν έγιναν πολύ γνωστά. Κατά τη γνώμη μου η θρησκευτική προσέγγιση η οποία ισχυρίζεται ότι υπάρχουν υψηλότερες αξίες από τα εγκόσμια συμφέροντα, εξασφαλίζει μεγαλύτερο πλεονέκτημα στον στόχο της εδραίωσης της παγκόσμιας ειρήνης, παρά τον πολιτικό ρεαλισμό που ισχυρίζεται ότι ο πόλεμος είναι αναγκαίος για την απόκτηση δύναμης και ό'τι η διεκδίκηση δύναμης στον κόσμο αυτό πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ηθικές αξίες. Για αυτό ακριβώς το λόγο στην επικοινωνιακή διαδικασία που είναι απαραίτητη για τη δημιουργία των θεσμών που θα εξυπηρετήσουν στην εξασφάλιση και προστασία της ειρήνης, πρέπει να επωφεληθούμε από όλες τις μεγάλες θρησκείες του κόσμου κατά της προσέγγισης των πολιτικού ρεαλισμού που είναι η βασική πηγή της βίας και δεν διστάζει να βάλει σε κίνδυνο την παγκόσμια ειρήνη για ορθολογικά συμφέροντα όπως το οικονομικό συμφέρον.

Πιστεύω ότι έχει πολύ μεγάλη σημασία να διακρίνουμε σαφέστατα αν το Ισλάμ αποτελεί πηγή ή κίνητρο για τις βίαιες ενέργειες. Παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι άνθρωποι χωρίς να κάνουν αυτή τη διάκριση, προβάλλουν το Ισλάμ σαν πηγή της βίας στα γεγονότα που το Ισλάμ χρησιμοποιήθηκε σαν μέσο κινητοποίησης. Το να λέμε ότι η βία απορρέει από το Ισλάμ σημαίνει ότι η βία λαμβάνει χώρα επειδή το διατάσσει το Ισλάμ. Εντολές προς τους Μουσουλμάνους όπως «προσευχηθείτε», «νηστέψτε» και απαγορεύσεις όπως «μη τρώτε χοιρινό» απορρέουν από το Ισλάμ. Το γεγονός ότι οι προαναφερόμενες εντολές επιβάλλονται ή απαγορεύονται από το Ισλάμ είναι επαρκείς λόγος για τους Μουσουλμάνους να τις τηρούν ή να τις αποφύγουν. Αλλά αν εξαιρέσουμε τους αμυντικούς πολέμους που έχουν κάνει οι Μουσουλμάνοι μπορούμε να πούμε ότι πίσω από σχεδόν κάθε πόλεμο υπήρξαν οικονομικές ή πολιτικές αιτίες. Μάλιστα ακόμη και στους πολέμους που έχουν διεξάγει οι Μουσουλμάνοι και υποτίθεται ότι είναι αμυντικοί δεν μπορούμε να πούμε ότι το Ισλάμ αποτέλεσε αφορμή όπως στις εντολές στους Μουσουλμάνους να προσευχηθούν και

να νηστέψουν. Δεν είναι δύσκολο να πούμε ότι οποιοδήποτε κοινωνία που δέχεται επίθεση, ακόμη και να μην είναι μουσουλμανική, θα αμυνθεί τον εαυτό της. Άλλωστε αν δεν υπήρξαν ορισμένα πολιτικά και οικονομικά προβλήματα δεν θα είχαν σημειωθεί οι πόλεμοι που υποτίθεται ότι διεξήχθησαν στο όνομα του Ισλάμ. Επομένως το Ισλάμ δεν είναι η βασική αιτία αυτών των πολέμων. Στην πραγματικότητα στην πλειοψηφία των πολέμων και βίαιων πράξεων που διαπράχθηκαν με ισλαμιστική ρητορική, το Ισλάμ δεν αποτελεί πηγή αλλά χρησιμοποιείται σαν μέσο κινητοποίησης.

Παράλληλα με τα θεολογικά, ηθικά και φιλοσοφικά ζητήματα που πρέπει να συζητηθούν για την σύναψη της επικοινωνίας μεταξύ των πολιτισμών, πρέπει να προσπαθήσουμε να λύσουμε και τα απτά προβλήματα που βρίσκονται στο επίκεντρο του ζητήματος. Σύμφωνα με τον Χάντιγκτον το βασικό ζήτημα μεταξύ των πολιτισμών δεν είναι οικονομικό αλλά πολιτισμικό και θρησκευτικό. Δηλαδή η καταγωγή από διαφορετικές θρησκείες αποτελεί και την αιτία της σύγκρουσης των πολιτισμών. [64] Μια προσέγγιση σαν αυτή έχει σαν αποτέλεσμα να παραβλεφθεί η οικονομική διάσταση των προβλημάτων μεταξύ της Δύσης και των μουσουλμανικών χωρών. Ο Χάμπερμας απορρίπτει την προσέγγιση του Χάντιγκτον, διότι εκείνος πιστεύει ότι η αιτία των προβλημάτων επικοινωνίας που προκύπτουν από τη παγκοσμιοποίηση, δεν είναι πολιτισμική αλλά οικονομική. [65] Οι μουσουλμανικές χώρες παρόλο που διαθέτουν τα πλουσιότερα αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου του κόσμου συγκαταλέγονται μεταξύ των φτωχότερων χωρών. Παρόλο που το 22% του παγκόσμιου πληθυσμού αποτελείται από Μουσουλμάνους, μόνο το 3,8% του παγκόσμιου εισοδήματος παράγεται από τους Μουσουλμάνους. [66] Η σκέψη ότι υφίστανται οικονομική εκμετάλλευση και ότι οι Παλαιστίνιοι αδικούνται στον πόλεμο με τους Ισραηλινούς έχει δημιουργήσει στην πλειοψηφία των Μουσουλμάνων συναισθήματα μίσους κατά της Δύσης. (Το αν οι Μουσουλμάνοι υφίστανται οικονομική εκμετάλλευση ή όχι, ή αδικούνται ή όχι στην Παλαιστίνη δεν είναι αντικείμενο συζήτησης του συγκεκριμένου άρθρου. Αλλά όποια και να είναι η προσέγγιση στο θέμα αυτό, είναι σαφές ότι δεν μπορεί να δημιουργηθεί μια επικοινωνιακή διαδικασία που θα λύσει τα προβλήματα δίχως να κατανοηθεί το γενικό συναίσθημα της πλειοψηφίας των Μουσουλμάνων). Το συναίσθημα μίσους καταστρέφει την επικοινωνία μεταξύ των πολιτισμών και χρησιμοποιείται από τα κράτη ή τις ομάδες που προβαίνουν σε βίαιες ενέργειες.

Όπως επισημαίνει και ο Χάμπερμας στις βίαιες ενέργειες που έχουν στόχο τα μουσουλμανικά κράτη ή διαπράττονται στο όνομα του Ισλάμ, το βασικό πρόβλημα είναι οικονομικό. Αν δούμε από την προοπτική της πίστης και της πολιτισμικής κληρονομιάς η Δύση και οι ισλαμικοί πολιτισμοί, οι οποίοι προέρχονται από την Αβρααμική παράδοση, είναι πολύ πιο κοντά ο ένας στον άλλον σε σύγκριση με τους υπόλοιπους πολιτισμούς. Αν όπως υπονοεί ο Χάντιγκτον ορισμένες ισλαμικές ομάδες ασκούν βία κατά της Δύσης μόνο λόγω των θρησκευτικών και πολιτιστικών διαφορών, δεν θα έπρεπε να επιτεθούν πρώτα στην Ιαπωνία ή την Κίνα, οι οποίες διαφέρουν πολύ περισσότερο από άποψη θρησκείας; Ή αν ασκούσαν βία κατά ορισμένων χωρών μόνο και μόνο επειδή είναι δυτικές και χριστιανικές δεν θα έπρεπε να υιοθετήσουν τη στάση τους κατά της Αμερικής και της Αγγλίας και κατά της Ελβετίας και την Βραζιλίας. Σύμφωνα με τον Χάντιγκτον το βασικό πρόβλημα για τη Δύση δεν είναι ο ισλαμικός φοντεμεταλισμός αλλά το ίδιο το Ισλάμ. Αυτοί που μοιράζονται την άποψη του Χάντιγκτον μπορούν να επιχειρήσουν να αλλάξουν με τα βίαια τον πολιτισμό του μουσουλμανικού κόσμου ή να επιβάλλουν τη δική τους κουλτούρα. Αλλά οι προσπάθειες αυτές θα πυροδοτήσουν νέες πράξεις βίας. Όπως αναφέρουν σε ένα άρθρο τους ο Αμππούλ

Αζίζ Σαίντ και η Μίνα Σαρίφι Φανκ: «το μοντέλο του Χάντιγκτον είναι γεμάτο από ισχυρισμούς πολιτισμικής ανωτερότητας, σύμφωνα με τους οποίους η προϋπόθεση για ένα εύρυθμο, ασφαλές και σταθερό κόσμο, είναι όλος ο κόσμος να συμμορφωθεί με τα δυτικά πρότυπα και αξίες. Σε περίπτωση που οι άλλοι δεν καταφέρουν να προσαρμοστούν, τότε τα προβλήματα και/ή οι συγκρούσεις θα είναι αναπόφευκτες».[67] Από την άλλη οι άνθρωποι που σκέφτονται σαν τον Χάμπερμας προσπαθούν να λύσουν τα οικονομικά προβλήματα. Σε περίπτωση που προσδιορίσουμε λάθος το πρόβλημα θα είναι λανθασμένη και η λύση που θα εφαρμοστεί. Πολλοί άνθρωποι προσπαθούν να προβάλλουν το Ισλάμ ως το πραγματικό πρόβλημα και η θεωρία της «σύγκρουσης των πολιτισμών» χρησιμοποιείται ως μέσο για την δημιουργία μιας πραγματικής σύγκρουσης των πολιτισμών.

ΕΞΑΙΡΑΣΗ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

Οι άνθρωποι που δεν θέλουν να εγκαταλείψουν τη βία, προκειμένου να πείσουν τις μάζες ότι ο πόλεμος τους είναι νόμιμος και να τις παρακινήσουν ενάντιο στον εχθρό έχουν χρησιμοποιήσει και συνεχίζουν να χρησιμοποιούν σαν ρητορική άλλοτε την «τρομοκρατία» άλλοτε το «τζιχάντ». Ενώ οι άνθρωποι σε μια γωνιά του κόσμου επωφελούνται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, την οικονομική δύναμη και τα όπλα τελευταίας τεχνολογίας, οι άνθρωποι σε μια άλλη γωνιά προσπαθούν να πολεμήσουν κατά των χωρών με πλήρως εξοπλισμένα στρατεύματα και τακτικές ανταρτοπόλεμου. Αυτοί που χρησιμοποιούν ως ρητορική την «τρομοκρατία» ζητάνε όλες οι ενέργειες τους να γίνουν δεκτές χωρίς καμία αμφισβήτηση. Ενώ αυτοί που χρησιμοποιούν σαν ρητορική το «τζιχάντ» προσπαθούν να γίνουν αδιαμφισβήτητοι ισχυριζόμενοι ότι η ανυπακοή σε αυτούς θα σημαίνει ανυπακοή στο Ισλάμ. Και οι δυο πλευρές προσπαθούν να σιωπήσουν τις αντιρρήσεις που δέχονται με τη ρητορική «τρομοκρατίας» και «τζιχάντ». Η μια πλευρά για να αποκαταστήσει την υπερηφάνεια του επειδή δεν μπορεί να συλλάβει τους ακτιβιστές που κρύβονται μεταξύ των αμάχων κηρύσσει πόλεμο κατά των χωρών προκαλώντας τον θάνατο αμάχων. Ενώ η άλλη πλευρά για να πάρει εκδίκηση από τον αδιαμφισβήτητα τεχνολογικά ανώτερο αντίπαλο του εξαπολύει επιθέσεις κατά των μη στρατιωτικών στόχων και σκοτώνει χιλιάδες αμάχους. Ως εκ τούτου τα θύματα και από τις δυο πλευρές είναι συνήθως, παιδιά, γυναίκες και άνθρωποι που δεν γνωρίζουν τι συμβαίνει. Επομένως παραβιάζεται συνεχώς η καντιανή αρχή που λέει: «Κανένα κράτος σε πόλεμο με άλλο δεν θα πρέπει να επιτρέπει εχθροπραξίες τέτοιες οι οποίες θα έκαναν αδύνατη την αμοιβαία εμπιστοσύνη σε μελλοντική ειρήνη».[68]. Ο πραγματικός κίνδυνος είναι ότι τα γεγονότα που σημειώνονται σήμερα εγκυμονούν μεγαλύτερα και αναπότρεπτα γεγονότα. Δεν φαίνεται να υπάρχει άλλη λύση εκτός από τη δημιουργία μιας αποδοτικής επικοινωνιακής διαδικασίας μεταξύ των πολιτισμών για να σωθούμε από αυτή την επικίνδυνη αδιέξοδο.

Αυτοί που προκαλούν τον θάνατο των αμάχων είτε με την ρητορική του «τζιχάντ» είτε με την ρητορική της «τρομοκρατίας και του πολέμου» προβάλλουν διάφορες δικαιολογίες. Αυτά είναι συνήθως επιχειρήματα τα οποία ο Μάικλ Ουάλζερ αποκαλεί «επιχειρήματα που έχουν στριμωχτεί στον τοίχο» (back-to-the-wall). Δηλαδή στην περίπτωση που η αντίσταση με τα τυπικά μέσα αντίστασης είναι μάταιη ή ανέφικτη τότε ο σκοπός αγιάζει τα μέσα[69] Ο Ουάλζερ δίνει την Μεγάλη Βρετανία της δεκαετίας του 1940 ως παράδειγμα από την ιστορία: λόγω της ναζιστικής απειλής που θα μπορούσε να τους αφανίσει, προέκυψε η «κατάσταση

έκτακτης ανάγκης», η οποία προέβλεπε την παράβλεψη των δικαιωμάτων των αθώων ανθρώπων και την παραβίαση της συμφωνίας πολέμου.[70] «Μας φέρνουν αντιμέτωπους με την αναγκαιότητα. Και η αναγκαιότητα δεν γνωρίζει κανόνες» λέει ο Ουάλζερ.[71] Την εξαίρεση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης δέχεται και ο Ρώλος. «Η εξαίρεση αυτή-σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις- μας επιτρέπει να αφήσουμε σε μια άκρη το ρητά καθορισμένο καθεστώς των αμάχων, το οποίο υπό κανονικές συνθήκες εμποδίζει να δεχτούν άμεση επίθεση στον πόλεμο».[72] Όπως αναφέρει και ο Άντριου Φιάλα ένα από τα φιλοσοφικά επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται για να δικαιολογήσουν τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας», είναι η εξαίρεση έκτακτης ανάγκης.[73] Αλλά το επιχειρήμα ότι σε ειδικές περιπτώσεις μπορεί να εφαρμοστεί η εξαίρεση έκτακτης ανάγκης μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να δικαιολογήσουν τις ενέργειες τους όσο οι υποστηρικτές του πολέμου κατά της τρομοκρατίας τόσο οι υποστηρικτές της τρομοκρατίας. Ενώ οι υποστηρικτές της καντικής ηθικής, οι οποίοι δεν αποδέχονται καμία εξαίρεση[74], πιστεύουν ότι όποιος και να είναι ο λόγος που προκάλεσε την απώλεια των αμάχων, και οι δυο πλευρές έχουν άδικο. Η εικόνα αυτή θα έχει ειρωνικά αποτελέσματα από την άποψη της φιλοσοφίας: ενώ η προσέγγιση «έκτακτης ανάγκης» του Ρώλος είναι μια θεωρία, την οποία και οι δυο πλευρές μπορούν να επικαλεστούν ενώ προσπαθούν να αποδείξουν ότι έχουν δίκαιο, η καντιανή προσέγγιση μπορεί να είναι ένα επιχειρήμα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν και οι δυο πλευρές ενώ η μια κατηγορεί την άλλη. Στην ουσία δεν υπάρχει καμία πρακτική διαφορά από το να δικαιολογεί κανείς ταυτόχρονα και τις δυο πλευρές και το να κατηγορεί και τις δυο πλευρές. Φυσικά πρέπει να συζητήσουμε από φιλοσοφική άποψη αν οι βίαιες πράξεις είναι ηθικά αποδεκτές ή όχι. Αλλά δεν φαίνεται να είναι δυνατό οι συζητήσεις αυτές να καταλήξουν σε ταύτιση απόψεων και να έχουν πρακτικά αποτελέσματα που θα εμποδίσουν τη βία. Για το λόγω αυτό θα είναι πιο χρήσιμο να εστιάσουμε τις φιλοσοφικές συζητήσεις σε πεδία που θα αποδώσουν από αποτέλεσμα. Πρώτα από όλα πρέπει να επικεντρωθούμε στο πως θα συναφθεί η επικοινωνία μεταξύ των πολιτισμών και στη συνέχεια πρέπει να βρούμε και να εδραιώσουμε απτούς θεσμούς που θα οικοδομήσουν και προστατέψουν την παγκόσμια ειρήνη.

Όπως αναφέρει και η Χάννα Άρεντ, μια από τις καλύτερες λύσεις που θα προστατέψει τα άτομα να υποστούν ζημιές είναι να συμμετάσχουν ενεργά στην πολιτική διαδικασία.[75] Για το λόγο αυτό είναι πολύ σημαντική η συμμετοχή των Μουσουλμάνων στο δημόσιο/πολιτικό πεδίο στις χώρες που ζουν σαν μειονότητες καθώς και των υπόλοιπων μειονοτήτων που ζουν στα μουσουλμανικά κράτη. Ακόμα πιο σημαντική είναι όμως η συχνή συμμετοχή των χωρών, η πλειοψηφία των πληθυσμών των οποίων είναι μουσουλμανικός στους διεθνούς οργανισμούς. Με τον τρόπο αυτό οι Μουσουλμάνοι μπορούν να επωφεληθούν περισσότερο από την προστασία των διεθνών οργανισμών και οι οργανισμοί αυτοί να γίνουν νόμιμες στα μάτια των μουσουλμανικών μαζών αυξάνοντας την ικανότητα τους να λύνουν προβλήματα. Κυρίως οι μεταρρυθμίσεις που πρέπει να γίνουν όσον αφορά το δικαίωμα βέτο των μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι σημαντικές προκειμένου να δείξουν ότι ο οργανισμός αυτός είναι στο πλευρό του δικαίου όχι του ισχυρού. Αφού γίνουν απτά βήματα που θα ενισχύσουν την νομιμότητα αυτού του οργανισμού, πρέπει να ετοιμαστούν συμφωνίες, οι οποίες θα καλύπτουν και τις μουσουλμανικές χώρες, ως ενεργά και ισότιμα μέλη και θα δημιουργήσουν συναίνεση για το πως πρέπει να εμποδιστεί και να διεξαχθεί ο πόλεμος.

Η επικοινωνιακή διαδικασία μπορεί να οικοδομηθεί με διαφορετικούς πολλούς θεσμούς και περιβάλλοντα και εκτός των Ηνωμένων Εθνών. Και από τις δυο πλευρές θα υπάρξουν άνθρωποι που δεν θα θέλουν την επικοινωνία, αλλά αυτοί που είναι πρόθυμοι και από τις

δύο πλευρές πρέπει να προσπαθήσουν να αναπτύξουν την διαδικασία αγνοώντας τους υπόλοιπους. Μπορούμε να αναπτύξουμε την επικοινωνιακή διαδικασία επικρίνοντας τους πολέμους που διεξάγονται για επίτευξη οικονομικών συμφερόντων και προωθώντας τη ρητορική του διαλόγου αντί της ρητορικής της βίας. Αν μπορούμε να απελευθερωθούμε από τις ρητορικές που χρησιμοποιούνται σαν μέσα για την προβολή της βίας τότε θα απαλλαγούμε και από ένα μεγάλο εμπόδιο μπροστά από την αναζήτηση διαλόγου και ειρήνης. Η μεγαλύτερη φιλοσοφική επιτυχία στο θέμα αυτό θα είναι να προσδιορίσουμε τους απτούς θεσμούς που θα προστατέψουν με τον καλύτερο τρόπο την παγκόσμια ειρήνη ακόμη και τις περιόδους που εξουσιάζουν οι πολιτικοί ηθικολόγοι και να σχηματίσουμε το σχεδιάγραμμα της επικοινωνιακής διαδικασίας που θα την οικοδομήσει.

Βιβλιογραφία

Al-Faruqi, Ismail. The Nature of Islamic Da'wah, Christian Mission and Islamic Da'wah içinde, The Islamic Foundation, 1982.

Arendt, Hannah. The Origins of Totalitarianism, Harvest Books, 1973.

Arıboğan, Deniz Ülke. Tarihin Sonundan Barışın Sonuna, Timaş Yayınları, 2003.

Borradori, Giovanna. Philosophy in a Time of Terror, The University of Chicago Press, 2003.

Civelek, Mehmet Ali. Küreselleşme ve Terör, Saldırganlık Gerçeği, (Ütopya Yayınevi, 2001).

Coady, C.A.J. The Morality of Terrorism, Philosophy 60, 1985.

Coşkun, Ali. Mehdilik Fenomeni, İz Yayıncılık, 2004.

Derrida, Jacques. Autoimmunity: Real and Symbolic Suicides, A Dialogue with Jacques Derrida, Giovanna Borradori ile röportaj, Philosophy in a Time of Terror içinde, μτφρ: Pascale-Anne Brault and Michael Naas, επιμέλεια: Jacques Derrida, The University of Chicago Press, 2003.

Elik, Hasan. Dini Özünden Okumak, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2004.

Esed, Muhammed. Kuran Mesajı, μτφρ: Cahit Koytak ve Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, 1996.

Esposito, John L. Unholy War, Oxford University Press, 2002.

Fiala, Andrew. Terrorism and the Philosophy of History: Liberalism, Realism and the Supreme Emergency Exemption, Essays in Philosophy, April 2002.

Foucault, Michel. Power, Right, Truth, ed: Robert E. Goodin and Philip Pettit, Contemporary Political Philosophy içinde, Blackwell Publishers, 2002..

Habermas, Jurgen. Fundamentalism and Terror: A Dialogue with Jurgen Habermars, Giovanna Borradori ile röportaj, in Philosophy in a Time of Terror içinde, çev: Luis Guzman, gözden geçiren: Jurgen Habermas, The University of Chicago Press, 2003.

Habermas, Jurgen. The Theory of Communicative Action, μτφρ: Thomas McCarthy, Cilt 1, Beacon Press, 1985

Hamidullah, Muhammed. "Hudeybiye Antlaşması", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 18, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.

- Hoffman, Bruce. Inside Terrorism, Columbia University Press, New York, 1998.
- Huntington, Samuel P. The Clash of Civilizations and The Remaking of World Order, Simon and Schuster, 1997.
- Kant, Immanuel. Critique of Practical Reason, µτφρ: James Creed Meredith, Clarendon Press, 1978.
- Kant, Immanuel. To Perpetual Peace A Philosophical Sketch, çev: Ted Humphrey, Perpetual Peace and Other Essays Hackett Publishing Company, 1983.
- Kapitan, Tomis. "Terrorism" As a Method of Terrorism, ed: G. Meggle, Ethics of Terrorism and Counter Terrorism içinde, Ontos-Heusenstamm, 2004.
- Kapitan, Tomis. The Rhetoric of Terrorism and Its Consequences, Journal of Political and Military Sociology, Summer 2002.
- Karlığa, Bekir. Cihad ve Terör, Karizma, Mart 2002.
- Kelsay, John. Islam and War, John Knox Press, 1999.
- Kırbaçoğlu, M. Hayri. İslam Düşüncesinde Hadis Metodolojisi, Ankara Okulu Yayınları, 1999.
- Kırbaçoğlu, M. Hayri. Alternatif Hadis Metodolojisi , Kitabiyat, 2004.
- Kuran-ı Kerim, µτφρ: Ali Bulaç, Bakış Yayınları.
- Machiavelli, Niccolio. Discourses, µτφρ: Leslie J. Walker, Penguin Books, 1955.
- Morgenthau, Hans J. Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace, Alfred A. Knopf, 1978.
- Özaydin, Abdülkerim. "Hassan Sabbah", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 16 , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
- Özel, Ahmet. "Cihad", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 7, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- Pazarcı, Hüseyin. Uluslararası Hukuk, Turhan Kitabevi, 2005.
- Rapoport, David C. Some General Observations on Religion and Violence, Journal of Terrorism and Political Violence, No:3, 1991.
- Rawls, John. The Law of Peoples, Harvard University Press, 2002.
- Reich, Walter. Origins of Terrorism, Woodrow Wilson Center Press, 1990.
- Schmidt, Alex. Albert Jongman, et al, Political Terrorism, Transaction Books, 1988.
- Swetham, Michael S. Alexander, Yonah. Bir Terörist Ağıının Profili: Usame Bin Ladin, Güncel Yayıncılık, 2001.
- Terrorism Definitions (Code of Federal Regulations, 28 Section 0.85)
- <http://www.pa-aware.org/what-is-terrorism/pdfs/B-2.pdf> , 20 Nisan 2006.
- Yazır, Elmalılı M. Hamdi. Hak Dini Kuran Dili, Cilt 4, Zehraveyn.
- Sözen, Ahmet. Küreselleşmenin Getirdikleri ve ABD'nin İkilemi, Karizma, Ocak, Subat, Mart 2002.

Said, Abdul Aziz. Sharify-Funk, Meena. Dynamics of Cultural Diversity and Tolerance in Islam, ed: Abdul Aziz Said, Meena Sharify-Funk, Cultural Diversity and Islam , University Press of America,2003.

Tavlas, Nezh. Terörü Tanımlamak, Strateji Dergisi, 2, 1995.

Walzer, Michael. Just and Unjust Wars, Basic Books, 1992.

Wittgenstein, Ludwig, Philosophical Investigations, Blackwell Publishing, 2001.

[1] Ένα μεγάλο μέρος του συγκεκριμένου άρθρου συνέγραψα την περίοδο που ήμουν επισκέπτης-καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Τόκιο. Ευχαριστώ το Πανεπιστήμιο Τόκιο και τους αξιότιμους πανεπιστημιακούς δασκάλους Μασατάκα Τακεσίτα και Χαρούνη Ανάη που συνέβαλλαν στην υλοποίηση της εργασίας μου.

[2] Λεβιάθαν είναι ένα θαλάσσιο τέρας που αναφέρεται στη Παλαιά Διαθήκη. Είναι το όνομα του βιβλίου του Τόμας Χομπς στο πεδίο πολιτικής επιστήμης και φιλοσοφίας. Με το Λεβιάθαν ο Χομπς νομιμοποιεί την απόλυτη δύναμη του κυρίαρχου κυβερνήτη λέγοντας ότι είναι χειρότερο να επικρατήσει το χάος στην κοινωνία.

[3] Jacques Derrida, Autoimmunity: Real and Symbolic Suicides, A Dialogue with Jacques Derrida, συνέντευξη της Giovanna Borradori, Philosophy in a Time of Terror içinde, μτφρ: Pascale-Anne Brault and Michael Nass, επιμέλεια: Jacques Derrida, (The University of Chicago Press, 2003), σελ. 106-107

[4] Nezh Tavlas, Terörü Tanımlamak, (Strateji Dergisi, Sayı 2, 1995), s. 125

[5] Παρόλο που οι περισσότεροι άνθρωποι ασυνείδητα χρησιμοποιούν με τον συγκεκριμένο τρόπο την έννοια της τρομοκρατίας δεν νομίζω κανείς να ισχυριστεί ότι υπάρχει μια «ιδέα» που αντιστοιχεί με την τρομοκρατία σε ένα πλατωνικό κόσμο.

[6] Ludwig Wittgenstein, Philosophical Investigations, (Blackwell Publishing, 2001). Το βιβλίο αυτό είναι το έργο του Wittgenstein όπου προβάλλει τη φιλοσοφία της δεύτερης περιόδου.

[7] Michel Foucault, Power, Right, Truth, ed. Robert E. Goodin and Philip Pettit, Contemporary Political Philosophy , (Blackwell Publishers, 2002), s. 543

[8] Bruce Hoffman, Inside Terrorism, (Columbia University Press, 1998), s. 15

[9] Bruce Hoffman, ibid, s. 31

[10] Terrorism Definitions, www.fbi.gov/publications/terror/terror2000_2001.html ,Code of Federal Regulations άρθρο 28. Maddesi, κεφ. 0.85, (20 Απριλίου 2006)

[11] Tomis Kapitan, "Terrorism" as a Method of Terrorism, ed: G. Meggle, Ethics of Terrorism and Counter Terrorism'in , (Ontos-Heusenstamm, 2004), s. 23

[12] Jurgen Habermas, Fundamentalism and Terror, A Dialogue with Jurgen Hobermars, Giovanna Borradori'nin röportajı, Philosophy in a Time of Terror içinde, μτφρ: Luis Guzman, επιμέλεια: Jurgen Habermas, (The University of Chicago Press, 2003), σελ.28

[13] Mehmet Ali Civelek, Küreselleşme ve Terör, Saldırganlık Gerçeği, (Ütopya Yayınevi, 2001), σελ. 288

[14] Jacques Derrida, Ibid, s.103

[15] C.A.J. Coady, The Morality of Terrorism, (Philosophy 60, 1985), σελ. 47

[16] C.A.J. Coady, ibid, σελ.63-64

- [17] Tomis Kapitan, ibid, p.28, ayrıca bakınız; Tomis Kapitan, The Rhetoric of Terrorism and Its Consequences, (Journal of Political and Military Sociology, Summer 2002)
- [18] Deniz Ülke Arıboğan, Tarihin Sonundan Barışın Sonuna, (Timaş Yayınları, 2003), σελ.78
- [19] M. Hayri Kırbazoğlu, İslam Düşüncesinde Hadis Metodolojisi, (Ankara Okulu Yayınları, 1999), σελ. 14-15
- [20] Abdülkerim Özaydın, "Hasan Sabbah" maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, τόμος 16 (Türkiye Diyanet Vakfı, 1997) σελ. 348-350
- [21] John L. Esposito, Unholy War, (Oxford University Press, 2002), σελ. 34
- [22] Michael S. Swetham, Yonah Alexander, Bir Terörist Ağının Profili: Usame Bin Laden, (Güncel Yayıncılık, 2001), σελ. 129-130
- [23] David C. Rapoport, Some General Observations on Religion and Violence, (Journal of Terrorism and Political Violence, no:3, 1991), σελ. 122
- [24] Bekir Karlığa, Cihad ve Terör, (Karizma, Mart, 2002), σελ. 118-119
- [25] Kuran-ı Kerim, μτφρ: Ali Bulaç, (Bakış Yayınları), σελ. 119
- [26] Kuran-ı Kerim, ibid. σελ. 30
- [27] Kuran-ı Kerim, ibid. σελ. 201
- [28] Ahmet Özel, άρθρο "Cihad", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, τόμος 7, (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993), σελ. 528-529
- [29] Kuran-ı Kerim, ibid. σελ. 116
- [30] Kuran-ı Kerim, ibid. σελ. 115
- [31] Kuran-ı Kerim, ibid. σελ. 116
- [32] Hasan Elik, Dini Özünden Okumak, (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2004), σελ. 165-182
- [33] Ahmet Özel, ibid, σελ. 529
- [34] Muhammed Esed, Kuran Mesajı, çev: Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, (İşaret Yayınları, 1996), σελ. 30-31
- [35] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 62
- [36] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 37.
- [37] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 358
- [38] İsmail Al-Faruqi, The Nature of Islamic Da'wah, Christian Mission and Islamic Da'wah , (The Islamic Foundation, 1982), s. 33-38
- [39] Walter Reich, Origins of Terrorism, (Woodrow Wilson Center Press, 1990), σελ. 121
- [40] Bruce Hoffman, Inside Terrorism, (Columbia University Press, 1998), σελ. 89

- [41] Niccolio Machiavelli, Discourses, μτφρ: Leslie J. Walker, (Penguin Books, 1955), σελ. 135
- [42] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 284
- [43] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 289
- [44] Hüseyin Pazarcı, Uluslararası Hukuk, Turhan Kitabevi, (2005), σελ. 512-513
- [45] Ali Coşkun, Mehdilik Fenomeni , (İz Yayıncılık, 2004), σελ.343-345
- [46] M. Hayri Kırbaoğlu, Alternatif Hadis Metodolojisi , (Kitabiyat, 2004), σελ. 369-370
- [47] Timothy R. Furnish, Bin Laden: The Man Who Would Be Mahdi, (The Middle East Quarterly, Spring 2002)
- [48] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 30
- [49] John Kelsay, Islam and War , (John Knox Press, 1999), σελ.76
- [50] Kuran-ı Kerim, ibid,σελ. 114
- [51] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 329
- [52] John Rawls, The Law of Peoples, (Harvard University Press, 2002), σελ. 91
- [53] Immanuel Kant, Sürekli Barış Üstüne Felsefi Bir Deneme, μτφρ: Nejat Bozkurt, Seçilmiş Yazılar içinde, (Remzi Kitabevi 1984) σελ. 233
- [54] Muhammed Hamidullah, άρθρο“Hudeybiye Antlaşması”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, τόμος 18, (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993) σελ. 297-299
- [55] Elmalılı M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kuran Dili, τόμος 4, (Zehraveyn), σελ. 278-279
- [56] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 115
- [57] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 166
- [58] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 63
- [59] Kuran-ı Kerim, ibid, σελ. 115
- [60] Jurgen Habermas, The Theory of Communicative Action, μτφρ: Thomas McCarthy, τόμος 1, (Beacon Press, 1985)
- [61] David Rapoport, ibid, σελ. 118
- [62] Hans J. Morgenthau, Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace, (Alfred A. Knopf, 1978)
- [63] Immanuel Kant, ibid, σελ. 128
- [64] Samuel Huntington, The Clash of Civilizations and The Remaking of World Order, (Simon and Sshuster, 1997)
- [65] Giovanna Borradori, Philosophy in a Time of Terror, (The University of Chicago Press, 2003), σελ. 65
- [66] Ahmet Sözen, Küreselleşmenin Getirdikleri ve ABD'nin İkilemi, (Karizma, Ocak-Mart 2002), σελ. 55

[67] Abdul Aziz Said, Meena Sharify-Funk, Dynamics of Cultural Diversity and Tolerance in Islam, Cultural Diversity in Islam içinde, ed. Abdul Aziz Said, Meena Sharify-Funk, (University Press of America, 2003), σελ. 19

[68] Immanuel Kant, *ibid*, σελ. 230

[69] Michael Walzer, *Just and Unjust Wars*, (Basic Books, 1992), σελ. 252

[70] Michael Walzer, *ibid*, σελ. 259

[71] Michael Walzer, *ibid*, σελ. 254

[72] John Rawls, *ibid*, σελ. 98

[73] Andrew Fiala, *Terrorism and The Philosophy of History: Liberalism, Realism and Supreme Emergency Exemption*, (*Essays in Philosophy*, April 2002)

[74] Immanuel Kant, *Critique of Practical Reason*, μτφρ: James Creed Meredith, (Clarendon Press, 1978)

[75] Hannah Arendt, *The Origins of Totalitarianism*, (Harvest Books, 1973)